К-2
К-6599
1928 № 1
1934 нет стр. 49–68!
848 68/1
К.6599
зміна

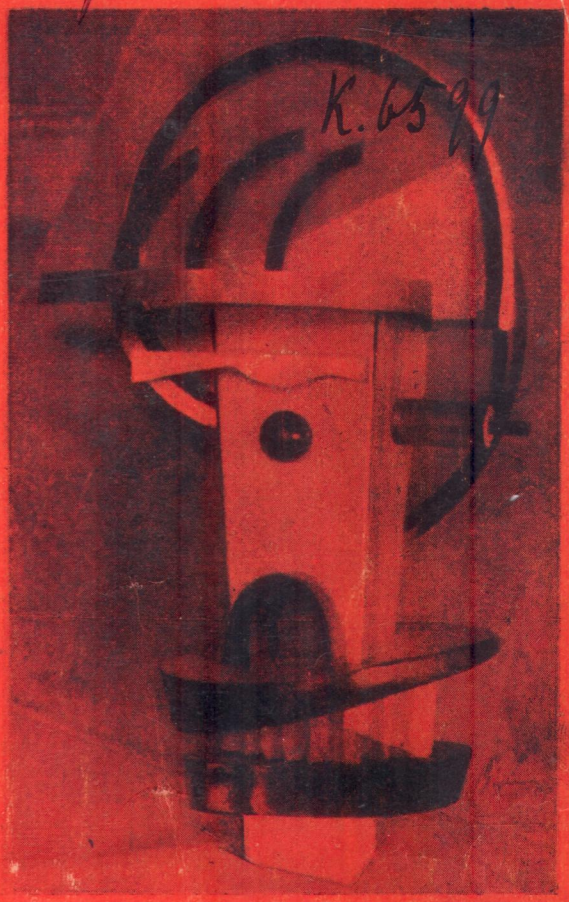

№ 1 Січень 1928

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

журнал лівої формації мистецтв

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Нет
с. 49-68,
77-...

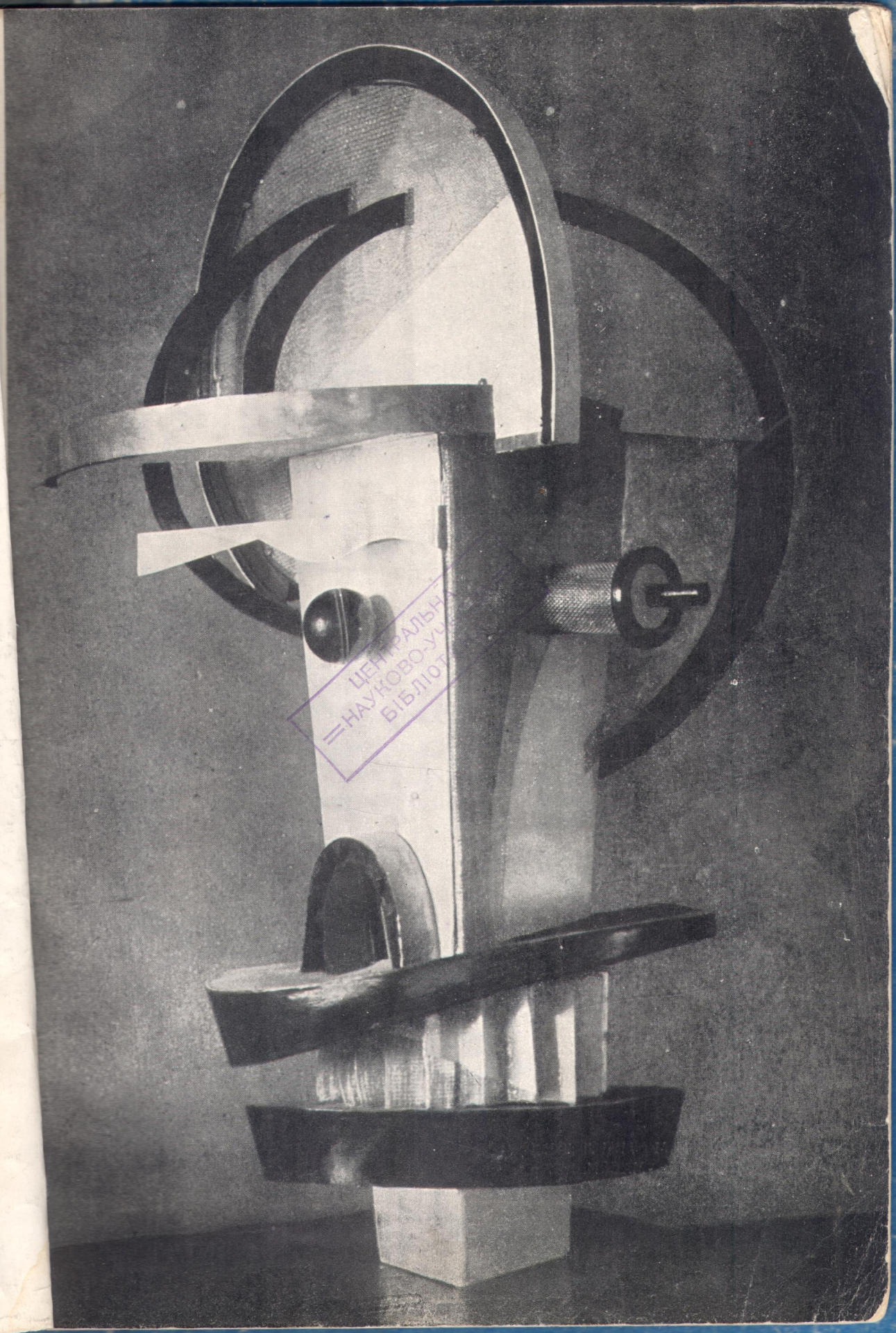

ЦЕНТРАЛЬНА
НАУКОВО-УН
БІБЛІОТ

ВАДИМ МЕЛЛЕР
ШКІЦ ТЕА-МАСКИ. 1927 р.

К. 6599

Зміст

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

НОМЕР 1
1928 РІК ВИДАННЯ ДРУГИЙ

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВО-УЧБОВА БІБЛІОТЕКА.
84868

59 68.

НОВА ГЕ

МИ ЗА:

КОМУНІЗМ
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ
ІНДУСТРІЯЛІЗМ
РАЦІОНАЛІЗАЦІЮ
ВИНАХІДНИЦТВО
ЯКІСТЬ
ЕКОНОМНІСТЬ
СОЦІЯЛЬНУ ВИТРИ-
МАНІСТЬ
УНІВЕРСАЛЬНУ КОМУ-
НІСТИЧНУ УСТАНОВКУ
ПОБУТУ
КУЛЬТУРИ
НАУКОТЕХНІКИ
НОВЕ МИСТЕЦТВО

Reuve d'arts de formation gauche
№ 1 Janvier 1928

LA NOUVELLE

НЕРАЦІЯ

журнал лівої формації мистецтв
№ 1 Січень 1928

МИ ПРОТИ:

НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБМЕЖЕНОСТИ

БЕЗПРИНЦИПНОГО УПРОЩЕНСТВА

БУРЖУАЗНИХ МОД

АМОРФНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

ПРОВІНЦІЯЛІЗМУ

ТРЬОХПІЛЬНОГО ХУТОРЯНСТВА

НЕУЦТВА

ЕКЛЕКТИЗМУ

GÉNÉRATION

ЗМІСТ № 1 ТА ЗАУВАЖЕННЯ РЕДАКЦІЇ

Стор.

1. АНДРІЙ ЧУЖИЙ.— «*В селі веселому...*» Проблемна поезія 5
2. ОЛ. МАР'ЯМОВ.— «*Амур з пропелером*». Репортаж 8
3. ЛЕОНІД ЧЕРНОВ.— «*Пісня про двох братів*». Вірш 15
4. АНДРІЙ ЧУЖИЙ.— «*Любов і голод*» (вічні проблеми на тлі сучасности) . 19
5. ЕДВАРД СТРІХА.— «*Радіопародези*». 1) Г. Тичина, 2) Г. Коляда. Вірші . 29
6. М. ТУГАН - БАРАНОВСЬКИЙ.— «*Чорна борода*». Оповідання 30
7. СЕРГІЙ ТАСІН.— «*Остання війна*». Вірш 39
8. О. ПЕРЕГУДА.— «*Клич моря*». Вступ до серії морських оповідань нового белетриста. Морську фактуру в українській літературі не зачеплено зовсім. Ми гадаємо, що в цьому є велика прогалявина як з боку тематики, так і з боку цікавих побутових елементів, що в житті УСРР посідають не останнє місце. Ми вважаємо, що цей невеличкий нарис мусить бути «кличем моря» до цілого невикористаного нового світу, і цен клич мусить дійти до нових наших літробітників, що на їх чекає море — цікавий і вдячний матеріял з усіх боків літпрактики. О. Перегуда написав цілу серію морських оповідань, що їх буде вміщуватися в нашому журналі, і таким чином він є чи не першим нашим морським письменником 40
9. ВІЛЬМ ЯР.— «*Подрузі*». Вірш 41
10. СЕМЕН СКЛЯРЕНКО.— «*Запізнілий твір*». Художній памфлет, дуже повчаючий для багатьох і багатьох сучасних радянських — особливо «початкуючих» поетів . 42
11. ЗРАЗКИ ЧУЖОЗЕМНОЇ ЛІВОЇ ПОЕЗІЇ.
В. Р. ТІТТЕРТОН (Англія).— «*Як бажали б ми бути у Блайті*». Вірш англійського поета. Кокетував з революцією, а як почалась імперіялістична війна — пішов на фронт. Намагався бути патріотом, а вийшло навпаки. Так само і в цій його салдатській пісенці. Що таке Блайті? — А що таке Чугуїв чи Кобеляки чи — ну, і т. д. Про гунів — тут гра слів: Hunn — гун, німець, а hunn — курка. «Боже, скатуй Англію» — теж гра слів. Скатуй замість врятуй, як у російському монархічному гімні — «Боже, царя схорони» 46
12. Л. ФРЕНКЕЛЬ.— «*Кати фактів*». Стаття 48
13. ОЛ. ПОЛТОРАЦЬКИЙ. — «*Практика лівого оповідання*». Дослідча стаття 50
14. ДМ. ГОЛУБЕНКО.— «*Ах як, гарно!*» Критичні уваги до № 5 «Вапліте» . 60
15. ГЕЛЬФАНДБЕЙН. — «*Що треба для того, щоб бути письменником*». Бібліографічна стаття 64
16. РЕНЕ КЛЕР.— «*Мільйони*». Перекладна стаття . . . . . .
17. З ОСТАННІХ ЧИСЕЛ ЗАКОРДОННИХ ЖУРНАЛІВ.— Референції й витяги . . 66
а) «*Театр Генріха Прамполіні*». Цікавий зразок експериментальної роботи на театрі. Звичайно «надбудова» над Прамполіновською роботою — спіритуалістична й буржуазна. Але висновки з його роботи можуть бути зовсім инші, як і з усякої експериментальної роботи і що до шляхів театру, як галузи мистецтва, напрям Прамполіні відповідає кубістичній деструкції в малярстві, яка дає дуже багато корисного наукового матеріялу. Театр Прамполіні може дати багато й нашим радянським конструкторам театру — матеріялістам, а про нього у нас найменше знають. Зокрема в УСРР — поруч з морем звичайної театральної, своєї й гастрольної, халтури — великі досягнення Л. Курбаса в галузі експериментальної роботи на театрі («Газ», «Джіммі Гіггінс», «Жовтневий Огляд» і инш.) тонуть у сучасному пристосовуванні «Березоля» до «широких» в лапках мас («Мікадо», «Седі», «Шпана» й инш.), що зводить на нівець ролю проводиря й продовжувача театральної культури в УСРР, який став зараз на зайвий шлях «популяризації основних лівих засад, замість їх удосконалювати й просувати далі, нарівні з театром инших культур 67
б) *Пабло Гаргало.*— Референція 69
18. БЕЗ КОМЕНТАРІВ.— З цього числа вводимо цей новий розділ 70
19. ЛИСТУВАННЯ З РЕДАКЦІЕЮ
а) «*Думки философа з холодної кімнати*». Лист А. Ч. 70
б) *Лист архітекта Я. А. Штейнберга* 71
20. ЛЕВОН ЛАЙН.— «*Інтелігент*». Екранізований роман. Продовження (дивись №№ 1, 2 і 3 «Н. Г.» за рік) 72
21. ВІДПОВІДІ ЧИТАЧАМ 78
22. ЗМІСТ «НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ» за минулий 1927 рік 79
23. *Фото й репродукції.* Табл 1 — В. Меллер — Шкіц теа-маски, 2 і 3 — Василь Єрмілов, 4 і 5 — Пабло Гаргало, 6 і 7 — Маски негрів, 8 — брати Фрателліні, і 10. — театр Генріха Прамполіні, 11 — Формальний збіг

В. МЕЛЛЕР — Обкладинка, керовництво оформленням і редакція фото й репродукцій

В СЕЛІ ВЕСЕЛОМУ СУМНО-САМОТНО? — ДИВНО!

АНДРІЙ ЧУЖИЙ

„Проблемна поезія“

„Село — залюднена місцевість“
Енциклопедія

Ти не співала про самотність:
не можна співати в самотності про самотність,
бо пісня вродилася від иншого.
Ти не говорила про самотність,
бо людина почала говорити не в самотності,
а в гурті —
тим, що в морі здорових людей
почувають себе самотніми — слова непотрібні!
Ти — тикала на себе заголеним пальцем
: це тикання мені розповіло
про те, що ти: самотня.
І я оце подумав, що людина
після того як промовила:
«Homo homini homo»,
«Homo homini leo!»
«Людина — це звучить гордо!»
«Людина людині потрібна,
щоб бути людиною!» —
мусить с п і в а т и
і цілком инакше аніж: тикання пальцем
на свою самотність.
Я хочу, щоб ти співала,
й тому підкладаю мудрі думки:
щоб тобі — дорослій людині — зробилося сором
за необачність.
Та невже село Веселе — робінзон-крузівський острів?
Чому ж тоді цей острів і зветься селом,
та ще й Веселим?!
А село, — як каже енциклопедія, — залюднена місцевість,
людьми, що пускають міцне коріння в землю
і харчуються, і дихають:
безпосередньо нею.
А щоб людям було веселіше й легше
й собі затишніше й певніше:
поміж людьми оселилися свині, коні,
корови, вівці, собаки, кури, гуси,
качки, індики, воші й коти.
Чому ж тобі серед людей-левів самотно?

Чи ти з дуже закордонної планети
й: ніяк не можеш ізвикнути до тамтешнього:
підсоння й людських відпромінень — запахів?
Я не жартую й не «мудрствую лукаво»,
бо не хочу тебе відпорошити від наших,
а вігнати на «платформу»
тих, що йдуть угору,
а не тих, які сходять із гір:
замість того, щоб корінитися в землі
: пускають коріння в цнотне безплідне небо.
Я цілком серйозно заявляю —
перед спорожнілим троном —
здохлого, нежонатого бога:
я ні з одного боку не кращий
навіть від самого задкуючого чоловіка - лева
із твого щоденного оточення.
Невже ти міцно законсервована аристократка,
що ніяке серйозне, не сухо урядове спілкування
хоч із кращими людьми - левами
з села Веселого — неможливе?!
Невже все жваве трудове життя
в цілому цих тисяч людей лише плазує по тобі,
і: не залишає бадьорого сліду,
нічим тебе не збагачує?!
Можливо повинні «культурні» рефлекси:
звикла за довгі роки
до роздратовування иншими
умовними дрочливиками,
а нові — рідше заселені:
не можуть заступити давніх:
виникає надмірне гальмування,
що ним харчується більше «автономна система»,
що пригноблює:
матір: млявости, непевности, розпачу,
спаду соціяльного чуття — що
підносить заперечення з оточенням.

Але ж
: «все тече» —
«все відмінюється»,
щоб продовжитися пристосовується до оточення,
пристосовуючи його до себе,
намагаючись ізберегти відносну рівновагу.
Що ж — у тебе не так?

: Ти не «течеш»,
не відмінюєшся,
не пристосовуєшся й не пристосовуєш?
Що ж ти можеш довжитися без рівноваги?
Маєш певний, міцний імунітет
від спілкування з «нерівними»?
То: сідай на рака й геть у доріженьку
на приємні й симпатичні місця,
бо нічого тут робити закордонно-планетним!

Попробуй забути, що ти родилася від хмарки снігової,
чи блукаючої блакитної зорі,
і скинь рукавички
і підійди до цієї «чужої» породи —
озброївшися повною, не силуваною увагою.
Зроби зусилля
(«вартість особи виміряється кількістю зусиль,
що на них вона здібна,
і особливо соціяльним напрямком цих зусиль»).
Збори упередження — що навкруги «пустельно»,
борися з ілюзією почуття вищости
над тими, що тебе оточують.
Не заховуй од них найдорожчого золота — знань,
порозливай його в «дикі» очі:
хай загоряться й у них «культурні вогники»
і переллються від одного до другого.
Хай хоч трохи стане яснішим їхній день
від твоєї звичайної ночи.
Від цього:
зміцниться і твій день,
висохнуть одсирілі крила,
і: захочеться разом ісходити на гору,
а не плазувати назад.
Віддай приспекульовані тобою знання
— вони пригноблюють тебе,
бо нагально потрібні «людям-левам».
: припиниться негативне відпромінення
з їхніх очей: замість темного
зорове проміння обарвиться в ясні кольори,
виникнуть нові побудники
«симпатичної системи».
Й замість бажання: утікати, не чувати,
виникне: приймати, співдорожувати, співзвучати.
І заспіваєш ти тоді инакше.

і не будуть пахнути твої співи
: тиканням оголеним пальцем
на власну самотність
: Раз, два?!.
Самотність — вирушай із людської оселі
: тобі замовлено зручне кладовище в безнадійній пустелі.

АМУР З ПРОПЕЛЕРОМ

ОЛ. МАР'ЯМОВ

1.

Канарка й тюлеві фіранки не лишаються незмінними.

За різних часів вони завжди набувають иншого вигляду, инших назов.

От, сім років тому, для багатьох єдиною втіхою лишалася чиста серветка. Канарки тоді повмирали.

Тепер усе переплуталося. Вибір канарки залежить від особистого смаку. Кожному своє.

Так і в літературі.

Кожен має свою канарку, і дуже погано, коли на канарку перетворюють такі речі, як трактор; коли тюлевими фіранками робиться червоний прапор, легенько накинутий на літературне вікно.

Був час, коли газети виходили на одному боці аркуша синього цукрового паперу. До багатьох місць ці газети зовсім не доходили, і тоді люди призвичаїлися навіть — жити без газети.

Але письменники народжувалися й тоді.

Вони ввійшли в літературу цілою навалою. Багатьох література викинула. Багато лишилося. Й ті, хто лишився, розподілилися на кілька категорій.

Одна з них — це ті, що призвичаїлися до безгазетного життя. Сьогодні ж — без газети не можна. І газета годує літературу.

У недавній розмові мені сказано:

— Газета — як морфій. Письменникові її треба спорскувати лише за кончої кризи. Але... раз спробувавши цього морфію — є небезпека лишитися повік морфіністом. І це руйнує здоров'я, знесилює людину, виводить її з шерегів.

Дехто каже:

— Газета — чорна робота. Газета — літературні задвірки.

І такі — бачуть перед собою сині аркуші цукрового паперу. Вони не розуміють газети і тому презирством прикривають недоуцтво, застиглість.

Я ж припав до газети, як до невичерпного джерела чистої й холодної води. Я п'ю цю воду пожадливо, і вона дає енергію й бадьорість.

Якщо ж це морфій, — треба ввести літературі під шкіру правацевський шприц з великою дозою газети.

2.

Старий собака, коли чує смерть — іде далеко від хати і там, на самоті, здихає.

Аероплан не може відчути, що його крилами опановує старече безсилля. І, — зганьблений, зведений на інвалідну пайку, — він починає виконувати чорну, нікчемну роботу. Старий і розбитий, він робить вітер для кіно-фабрики. Ще й до того — сліпучий і безсоромний погляд юпітера роздягає старечий, непотрібний його кістяк, що все поривається з місця услід за гуркотом пропелера, ніби досі мріє про польоти.

Такий аеро стигнув на дрібній гальці зеленомиського пляжу, за вісім верстов од Батуму. Його віддано на поталу марджанівській групі Держкінпрому Грузії. Група крутила «Овода». Погода була погана. Сонце виглядало на півгодини, і тоді нещасний помреж мусив бігати, в лакованих черевичках і випрасованих штанцях, з берега — просто в море, де сидів на стільці — «сам» — Марджанів і де страждала в оперетково-італійському вбранні Ната Вачнадзе.

Помреж гукав на електротехників, що юпітерами виправляли помилки недосконалого сонця; відганяв сторонніх, збирав акторів і знову біг у море, розбризкуючи воду лакованими черевичками, щоб заклопотано, пошепки, сповістити щось Марджанову.

Пропелер крутився і гнав з гальки легенькі хвильки.

Кожне кінематографічне речення знимається що-найменше чверть години. За цілий ранок знималося те, що на екрані повинно проблимати з 3 хвилини.

А аеро слухав хрипотіння власного пропелера і дрижав від люти, рвучись безсило з місця.

Хіба є щось жалюгідніше від зганьбленого, зведеного на кінореквізит, аероплана?

У великий шторм — аероплана знесло до моря.

Можливо, — він не витримав інвалідного свого життя і трагічно втопився. Про це не писали.

Автомобілі старішають так само. Простужені від довгих стоянок на автомобільній біржі, вони тяжко крекчуть перед тим, як ірвонутися з місця. Ніби ревматичний дідусь. «Секарівської рідини» для автомобілів іще не винайдено. Проте, шофер — власник старого, розбитого ковчега — зробить усе, щоб прикрасити й підтримати його останні дні.

І автомобіль виїде, розхитаний і скрипучий, — та на радіяторі його буде встановлено товстенького й радісного мідяного амурчика, що підчас руху скажено крутитиме малесеньким пропелером, вистромленим з амурового черева.

Так утворює шофер своєму автомобілеві — радість життя.

До речи: — автомобіля з амуром не довелося позичати з гаражів В. Шкловського. Цей — їздить харківськими вулицями і мідяний амур незмінно крутить маленьким пропелером.

3.

Амур з пропелером встановлений не лише на старому автомобілі, що йому час уже «вийти в тираж».

Вони,— радісні й самовдоволені,— крутять пропелерами і в мистецтві, і в літературі, і в найдрібніших закутках побуту, того самого НОВОГО ПОБУТУ, що у великих муках народжується на наших очах, здригається в невимовних корчах, намагаючись укластися вже в певні форми.

Так.

Нікчемна прикраса, нікчемна мідяна постать дістала вже й цього немовляти. І може навіть дістала в першу чергу.

Ми — короткозорі.

Цей процес ми відчуваємо тільки якось органічно, але допомогти не можемо. Корчі не вгавають, а ми сами встановлюємо мідяну прикрасу.

Замість урочистого свята перемоги простої й раціональної, потрібної й найзручнішої лінії — ми даємо дорогу нікчемній, порожній прикрасі.

Про це й буде мова.

Иноді ці прикраси прослизують повз нас. Непомітно, але хитро. І вибір канарок є чималий. Кожному на смак його.

Так,— на новому будинку несподівано виростають двохповерхові нікчемні статуї. Двохповерхові канарки.

За містом є вулички нових червонястих будинків. Тут, уже звиклий, біжить трамвай і будинки — в облозі заводського диму. Облога постійна, і будинки давно вже капітулювали, всіх своїх мешканців віддавши на службу цьому димові.

Ці нові вулички, ці хижі помацки незугавного міста — колиска нового побуту. Тому-то саме тут,— коли переходити з дверей у двері,— тут швидко народжується в мозку нечувана й незвичайна множина від такого,— з дитинства одинокого слова — «побут».

— «Побути».

За кожними дверима — побути різні.

Як різні тепер літератури за дверима кожної иншої літорганізації.

В літорганізаціях же тепер — новий сорт молоди.

Ті, що йшли за часу синіх, грубезних газет,— не мали при собі нічого, крім лантуху певної якости віршів, иноді ще й шматка досить матеріяльного сала. Тепер молодь іде до дверей літератури — часто вже отруєна літерою. Вони цитують Ейхенбавма, вони знають на пам'ять усе написане Шкловським і не знають нічого більше. А виступаючи на літературних зборах — говорять довго й солідно, сухо й під дорослого.

Отрута розливається їхньою, і без того холодною, кров'ю широко; і часто вони вже зовсім безнадійні.

До літератури ж треба приходити з кров'ю чистою й гарячою.

РОБИТИ ЛІТЕРАТУРУ, вкладаючи її в усілякі «семантичні ряди», розкладаючи її на формальні прийоми, вивертаючи м'язи над шкіру й не знаючи нічого, крім самої теорії літератури,— НЕ МОЖНА.

Бо це — формалістика, а не формалізм, хоч у нас дехто вже здатний ці речі перемішувати.

Так само писати статті про те, «як зроблено «Шинелю», можна лише тоді, коли утвориться певний час і певна перспектива. Тепер же, коли оголити прийом і виводити його перед читачем, буде прийом, буде, може, матеріял і не буде літератури.

Отруєні літерою цього не розуміють. Вони вимагають від кожного автора, щоб той їм негайно викрив свою літературну лабораторію, і хочуть побачити амура з пропелером, хочуть побачити фокус саме там, де його нема.

Виникає потреба в літературному червоному хресті й літературній же швидкій допомозі. Звичайно, там, де допомогти ще можна.

Треба ще раз розмежувати формалізм од формалістики. Це ж бо зовсім не проповідь проти формальної методи. Безперечно, саме формалізм визволяє літературу з стану підсвідомости, стану трансу і здоровою рукою відкриває очі на багато закритих досі речей.

Так! Проти формальної методи ДОСЛІДЖЕННЯ літератури заперечити не можна нічого. А от, коли формалізм перетворюють на суху нікчемну літеру й літературне винахідництво звертається на вигадування амурів з пропелерами, коли на запитання: — Як ви уявляєте собі формалізм? — молодь відповідає: — Як новий фокус! — і відповідає це цілком серйозно, літературну роботу свою перетворюючи на шукання такого, коли літературну лабораторію виноситься читачеві, як готову літературу, коли літера просякає в кров і отруює її, — це хороба!

І вона чекає на свої ліки, на свій червоний хрест.

Треба рятувати літературу від долі старого автомобіля, і не можна давати шоферство тим, хто може загубити машину.

До того ж — жодна, навіть церобкоопівська, їдальня ще не годувала своїх клієнтів сирими матеріялами до майбутнього борщу замість такого звареного.

4.

Влітку я спостерігав, як поважний метр — вільний академик Ол. Г. — повчав неспокушеного молодого молодняківця Л. П.

Академик проповідував Европу, і бідний П. мав призвичаюватись до европейської культури, тягнучи крізь соломинку всяку рідину, чи не до пива включно.

П. страждав, хоч і вдавав на обличчі вигляд приємности, затягуючись після смоктання соломинки димом паршивенької цигари, з тих, що продаються в нас по вуличних ларках.

Це — не анекдота; робилося це досить серйозно.

Европа ж не приходила, пиво крізь соломинку має сумнівний смак. І так само сумнівна рація споживання його згаданою методою. Не знаю,

може, і ранішній чай доводилося пити в ті часи бідоласі Н. крізь соломинку — складний курс «вільно-академічної гімнастики».

Так от «амура» встановлено було, й не на автомобільному радіяторі, а на живій людині.

Всі ці явища — одного порядку із спробою писати романи в церобкеопівському кафе.

Там швидко заберуть у вас з-під носа випиту шклянку і здивовано дивитимуться на чудакувату людину, що нахабно займає дурно місце, нічого не вимагаючи.

Все ж досить шукати присутности амура по всіляких закутках. Досить, нарешті, і згадувати його ім'я.

Краще взятися до організації швидкої допомоги.

І, може, ще раз з надією зиркнути в бік газети, що, до речи, ось уже котрий рік не виходить більше на грубезних аркушах синього цукрового паперу, хоч багато хто цього досі не добачає.

Не про руку замирення тут іде мова. Література й газета повинні, нарешті, тісно обійнятися.

Бо є вже такі галузі, де газета заносить свою ногу на територію, належну літературі. Хіба газетний тип побутового фейлетону не зробив уже цього?

Хіба читач не вимагає від газети хоч трохи белетристики?

Невже можна давати читачеві той сурогат белетристики, що його давали досі під назвою «газетного роману»? Це — злочин з боку літератури!

Правда, ми вже мали кілька виходів, так би мовити, великої літератури в газету. Слісаренко писав для «Робітничої Газети» свої «Одрубані вуха». Досвітній у додатку до цієї ж газети друкував роман «Гюлле».

У першому випадку, письменник віддав перевагу засобові наближення до «загальновизнаної» форми газетного роману.

У другому ж...

Таким чином, література не внесла ще здорового струмку в ту галузь газети, де остання просить допомоги і разом із тим ще не наважилася визнати факту, вже наявного обов'язкового харчування біля газети для підтримки свого існування.

А тісне єднання з газетою — це рецепт перший. І виконання цього рецепту неминуче.

Середній тираж нашої книжки — 3, иноді 5 тисяч.

Середній тираж газети — 25 тисяч.

Цифри, що визначають перевагу трибуни, сами собою досить перекональні.

Навчитися розуміти газету й навчитися брати від життя, а не від теорії літератури краще, ніж приходити до Европи через соломинку й писання своєї повної збірки в церобкоопівській кав'ярні.

5.

Проста лінія йде переможно. Двоповерхові статуї — архітектурна контрабанда, і вона проривається чим далі рідше. Раціональність і доцільна конструкція перемагають і переможуть.

Тільки не треба душити лабораторії, де плекається творців майбутньої конструкції. Не треба накладати тяжкої лапи на ініціятиву молоди, як робиться це в харківському художньому інституті. Художня молодь пручається, не може визволитися з-під цієї лапи і зрештою кидає, чи то надії вивчитися на щось путнє й здорове, чи то лишає самий інститут.

Ініціятиву й винахідництво доводиться приховувати десь за стінами художньої «alma mater». В інституті, за вимогами професури, головну ролю надано гумці. Одверто й без сорому від студентів вимагають:

— Цілковитого натуралізму!

Становище «ахрр'ове».

Й інститутські роки минають, як роки, проведені в тяжкій сушильні молодого мозку й молодої руки.

Доки? Й навіщо! Це ж майбутнє творче покоління! Невже воно повинно принести з собою уміння змалювати тиху канарку чи товстенького амурчика за чашкою чесного чаю?

Зшиток «Ладо», що його робила група студентів і де були яскраві, талановиті роботи, викликав цілий наступ з боку ректора й професури. Групу студентів-учасників «Лада» примусили шукати собі іншої марки. Аби там не фігурувало ім'я інституту.

Звичайно, від цього губить тільки самий інститут, але гірше, коли додати до цього, що йшли балачки й про виключення учасників «Лада» з інституту.

Проти мазка або штриха в малюнках студентів у харківському художньому інституті влаштовано просто професорську інквізицію.

Лапу треба скинути!

Творчу думку треба звільнити!

Перешкоди на шляху нової конструкції треба знищити навіть тоді, коли для цього буде потрібний знову тимчасовий перехід до деструктивної системи.

6.

На роз'їзді Свинківка тихо. Роз'їзд за 8 верстов од Полтави. Дві колії біжать обабіч, мерзло стоять дерева, і одинока лопата дзвенить об мерзлу землю.

Клятий товарний потяг скорився всім літературним рецептам й одірвався з рейок у напрямку Полтави саме тоді, коли пасажирський пішов сусідньою колією на Харків.

Справа в тім, що саме тут висаджено нас з товаришем за спробу проїхати з Полтави до Харкова без квитка. І можна б повернутись до другого вагону, коли б не отой клятий товарний. Два потяги пішли обома

коліями в обидва напрями. Доводилося бігти проти ходу товарного, щоб ускочити хоч на останній вагон пасажирського.

Проте, товарний тягнеться поволі, вагони його ледве стугонять стиками рейок, а поруч, у протилежний бік, все прискорюючи ходу, жене пасажирський. І от, коли минає останній червоний вагон, перед очима — чотири чорні рівнобіжники рейок і вже далекий другий потяг, а зі східців його посміхається мені й товаришеві провідник, привітно помахуючи рукою.

Свинківка, тиха, завіяна снігом і зимовою тишею Свинківка, спить за коліями, за пероном з двома ліхтарями, будинком станції (він же й пошта, він же й пункт прийому сільгосподатку), — спить у дзвоні одинокої лопати.

На головній вулиці — самітна ряба корова з єдиним рогом і погордливий півень з харемом різнокольорових наложниць. Під ногами особливе грудневе рипіння сніжного груддя й морозна бадьорість і ясність.

За штатами, затвердженими для всіх Свинківок, всіх сорока з гаком українських округ, тут є річка на два аршини завширшки й є місток, перекинутий через цю річку.

Місток хисткий з широкою «вентиляцією» з-поміж дощок. На такому містку дуже приємно постояти й весело плюнути на пузирчастий сніжок зверху крижаної кірки.

Двома коліями біжать бадьорість і упевненість. Біля засніженої станції — одинокий, ніби безпритульний, дзвін, а всередині — ввесь штат в особі єдиного дежурного з великими червоними нашивками.

Радіо-тички з двома дротами являють собою переможну конструктивну новину; так само незаперечною доцільністю лягають два рівнобіжники рейок, чорно перекреслюючи сніг.

Через кожні 8 верстов — станції: Скороходівки, Божкови, Кочубеївки. Між Божковом та Скороходовим нам весело сміється полум'я топки в паровозі; дзвенять у вухах водночас жаркі подихи машини й розмова машиніста. Блимають білі снігові простори, і 8 верстов минають швидко.

Життя, за несподівано вільні чотири дні, береться певно й радісно. Вранці, не знаєш, що прийде ввечері, за годину тяжко вгадати, що принесе наступна.

І вечір напередодні харківського ранку надходить у димній кімнаті цукроварницького клубу, з темним блиманням електрики, з продажею в МОПР'івському куточку квитків на гастроль трьох заїжджих циркачів, з безладною грою хатньої, клубної духової оркестри, з обов'язковими «Сопками Манчжурії» й «маршем Буденного».

Тут легко дихати на повні груди, легко слухати чіткі перебої цукроварницької електростанції — цього серця малого селища, бо, звичайно ж: зупиниться завод — кришка й селищу. Легко відчувати просту й доцільну конструкцію життя, певну, як розчерк двох рейок на білому снігу грудневої землі.

7.

За Харковом — п'ять хвилин справжнім степом, серед рідких димків будинків, серед глибоких і незайманих снігових заметів. З зимового скверика хисткі дошки ведуть просто до величезної будівлі, і залізобетонно-скляна маса в снігових заметах повстає, як ствердження якихось нових і, може, ще чужих ліній.

Лінії застигли в стрункому й постійному ладі.

Залі тільки-но засклено, парове опалення ще не працює, клітини лише чекають на майбутні ліфти. Кімнатами блукають зима і холод.

В кількох з цих холодних заль розташувалася архітектурна виставка. На проєктах — харківський середміський степ. І степ уже вкрито такими ж будинками.

Залізо, скло і бетон.

Трамваї, авто і люди.

Коли ж, крізь уривок степу, загублений в центрі столиці, вертати до міста, біля дощаного помосту, що єднає будинок із сквером, саме там, де на проєкті визначено широкий асфальтовий майдан і де тепер сніги наступають на рідкі й малі будинки в напрямі міста, — саме тут уже стоїть перший біля цього будинку «Фіят».

Нема товстого мідяного амура — є переможний і бездоганний лад сірих і скляних ліній, і незаймані білі сніги ніби вкривають асфальтову поверхню.

ПІСНЯ ПРО ДВОХ БРАТІВ

ЛЕОНІД ЧЕРНОВ

Валентині Чистяковій

I

Після жнив
В-осени,
в-осени
По морозцю молодому
Приїздили
до матери
Два сини,
два сини
Із
го-
ро-
да
До-
до-
му...
Два сини —
Як орли,
Молодці.

Два сини —
Молоді,
Вороні.
Був
один
Старший
син
В комірці,
В дорогому пиджаці.
Другий —
в куртці
шкіряній.
Засміялась,
Заплакала
Стара мати.
Сивий батько
як побачить —
та у крик:
— Ой, чим же вас,
орли мої,
частувати?
П'ятий рік,
Як покинули
ви, хлопці,
рідну
хату.
— Прибирай,
стара,
до біса
Рогачі,
казани!
— Порося
хіба
зарізать
Вам,
сини?
— Ой, які ж тепер
ви, діточки,
великі!
— Чи не тяжко вам
в краю далекім
жити?
— Що то в тебе, сину,
за чудацькі
черевики?
І молодший
відказав:
— Третій рік
У великім місті,
тату,
Я роблю
біля
варстату.

Син твій —
простий
робітник.
Надзвичайно,
тату,
гарні.
Наші дні.
Молода,
непереможна
наша
сила.
Я —
У куртці шкіряній.
В мене
руки брудні,
Бо
велике
робим,
тату,
Спільне діло.
. . . Після жнив
В - осени,
в - осени
По морозцю молодому
Приїздили
до батьків
Два сини,
Із
го -
ро -
да
До -
до -
му . . .

II.

— Ну, а ти,
мій сину,
хто ж? —
Запитав
тоді
старий:
— І чому
у тебе,
сину,
Білі руки?
В тебе
вигляд
блідий,
Наче
хворів
довго
ти,

Чи зазнав в шаленім місті
Злої
муки . . .
— Я —
Не краще за молодшого
Й не гірше,
Хоч ношу я
білий комір
і кашкет.
Я пісні складаю, тату,
Роблю вірші,
Я —
Поет.
Ой, ударила
в долоні
мати:
— Нащо?
Чи ж заробиш гроші
тим добром?
Нині чула я,
Що кожнеє ледаще
По бумазі
дряпає
пером . . .
Подивився
сивий батько
Навкруги.
І синів
до серця
тисне
І голубить:
— Ви мені
обидва,
хлопці,
Дорогі.
Кожен з вас
Потрібне діло
Робить,
Любі . . .
Ген,
розбіг-
лися
і зник-
ли
Сни
лихі.
Білий місяць
Заховався
за лани.
А в хатиночці
злилися
три
шляхи:

Робітник,
Поет
І селянин.
. . . А
на
дворі —
Зорі —
зорі . . .
. . . Після жнив
В - осени,
в - осени.
По морозцю молодому
Приїздили
до батьків
Два сини,
два сини
Із
го -
ро -
да
До -
до -
му . . .

ЛЮБОВ І ГОЛОД

АНДРІЙ ЧУЖИЙ

(Вічні проблеми на тлі сучасности)

Присвячується товаришці Наталці Іринівній

1. ТРЕБА КВІТНУТИ ГАРНО

Хто подивиться уважно на те, як ти оце написала

А. Чужому —

— моє прізвище на листі до мене, і, не читаючи листа, не скаже «це писала найміцніше збудована людина, з монументальним настроєм, процементована багатим, як земля, почуттям — любов'ю?

Твій святково одягнений лист каже лише про любов: ти підкована на тисячі років радістю, вагітною землею, твій капелюх — щире повнокровне сонце, а з - за твоєї спини не виглядає торба з тривогами, бо очі твої всю тебе співають: ми готові до безкрайнього росту, ми маємо на нього право!

Ти кличеш мене на свято квітування й росту. Але я ніяк не можу прийняти твого запрошення, бо я весь, — від п'ят до того місця, що на нього порядні люди одягають капелюха, хоч би солом'яного, — пахну

иншими, ніж ти, піснями: мої очі, рот, шлунок, кишки, кров — ревуть: «дай мені хоч шматок черствого торішнього хліба, нам дуже не хочеться вкорочуватися: рости в себе». Мої органи бажання: святкувати, квітнути, рости — сумлінно прив'яли.

Я попав у неласку «бази», і тому мій шамовочний апарат давненько вже мало не цілком безробітний, а коли тобі відомо, — а може й ні, — безробітний шлунок — матір: поганих, часом гидких, настроїв; порожнього, глухого й безпросвітного мовчання.

Я не знаю, як почуває себе людина з, до, перед — останнього поверху, ситим шлунком біля голодного? (Людині, що далеко відійшла від такого стану, невластиво це запам'ятати).

Я лише твердо знаю, що коли я голодний, то поруч із ситим почуваю себе на всі відсотки чужим, і його святковість, радісне квітування, — не будять, не бадьорять, не заносять мене: не приймаються в мені, а навпаки, переносять мене в мури північного бігуна на мис постійної безнадійности.

Коли прийде мій Ренесанс — важко сказати. По деяких відзнаках: дійшла до мене й увійшла в мене — глибока смуга злиднювання, і тому я рухаюсь уперед у негативному напрямку, чи пак — спереду назад.

Не вірю, щоб наші шляхи навіть капелюхом очей могли дотикатися один до одного, доки моя спина не скаже «прощай» смузі злиднювання.

Ти колись сказала:

«Треба квітнути гарно!»,

але для цього потрібно — рости красно: я ж ріс горбато. Щоб твоя святковість, радісний ріст не підперли себе, костилями підтримуй: красні, гармонійні, погоджені людські зустрічі, що одна одну не переважить ні пахом, ні одягом, ні яскравістю, ні щирістю, ні живим теплом.

Вибач за бочку нудної філософії. Нічого з тим не зробиш — що певний людський стан видає на себе відповідний документ.

II. ІЗ ЗОРІ ВЛУЧИШ МЕНІ В НІЗДРЮ

В 21 році з кожної зорі, кожного сонця, кожної комети — кожний хлопчійко (що зміг туди забратися) чи хто инший міг би що завгодно і як завгодно кинути й попав би обов'язково в, яку хоч, мою ніздрю.

А знаєш, чому я тоді так ходив по землі що завжди, що-миті в день і вночі, дивився ніздрями в небо?

Я тоді про себе думав: «я переповнив усе, все переповнило мене, за мною — всім нема нічого». Я був переконаний, що не я хожу чорними, забитими шляхами землі й тремчу над нею, а вона з подякою ходить шляхами, що я їх їй показав, і тремтить піді мною.

Так було до доби моєї першої злотоп'яної любови. Але ось перейшло й пройшло через і крізь мене, не море, океан: зухвалих, грубих, олов'янооких, волошково-безоких, ніжних, сумно-сонячних й радісно-гірких днів і ось:

з тобою й у тобі прийшли цілком не такі дні: дні,

що народились навмисне, спеціяльно й лише один раз, ненароком ізгублені, але бажані, немов перший весняний дощ, дні в метеликових чоботях.

Ти привела ці дні — і я

зійшов із гори, припав серцем — кров'ю до землі й дивлюся тепер своїми нідзрями в: моря, ріки, річки, ставки, криниці, калюжі, ями землі — я зробився плохий, мов вівця, і знову відчув, що — «я страшенно наївний хлопчик — я нічого не знаю», що «в мене пушок на губах», «мамусю - вічности — я хочу молочка».

І ось: ти ввійшла в мене, і коли ти вчора відійшла від мене й ні разу не озирнулась, я: гостро відчув, як тісно ти ввійшла в мене міцною й упевненою ходою й так причинила за собою двері, що вони запаялися.

Рідна, рідна Світлано! — тепер ти переповнила мене вщерть, я не маю в собі вільного панцерованого місця, що не пропускало б крізь себе моєї любови.

Ти рівно кинула Москві, і мені «до побачення» й відійшла, не озираючись, але ж ти залишилася в мені: день, вечір, ніч, ранок на дощі, плаксивий ранок і день не кращий... Чому ж мені сумно? Чому я кохаю тебе й не можу промовчати про тугу? Та тому, що коли я корінився в небах, красно мріяв, літав над горами, я почував себе легко й певно, любов же заставляє корінитися в землі, вона свого щирого насиченого зарідками ґрунту не відпускає для краси мрій безплідних, любов, як і все здорове земне, хоче здорового росту; вона хоче родити здорове, а для того, щоб родити й ростити здорове, потрібна: уважна, уперта, важка, але з любов'ю праця. Я ж після тисячі днів безробіття розгубив здібності на таку працю. Поруч із тобою я почуваю себе хлопчиком безштанником, не вартим тебе; і тому, що в тебе очі свердликом і ти не сьогодні, то взавтра побачиш, що я лише безштанько, і привітаєш мене спиною.

Хоч я й уважаю себе за безпосереднього сина сонця, але ж воно мене ніколи як слід не пестило: — я виривав у нього нігті, вії, хвостик — ласки.

Тепло й ласку майже завжди я приймав: або як злодій, або як жебрак. Ну, ясно, що я не мав права звикати до них надовго, не мав права зміцнювати, вкоріняти в собі такої звички. А твоя ж дивна любов — це висококваліфікована, найвищого ґатунку теплота. Я не нахожу в собі потрібного ґрунту для права володіти теплотою такої високої якости, і мені сумно.

Сумно тому, що є в такій теплоті потреба, але навряд чи я зможу компенсувати її своїми здібностями (красно мріяти). А живемо ж ми не в добу квітування комунізму, коли яку-небудь потребу можна цілком компенсувати яким-будь умінням.

Але я, окрилений твоєю любов'ю, міцно вірю, що прийде повна радість і ноги зломає туга, — я приймуся на землі також, як твоя любов прийнялася в мені.

III. МОЖЕ, ВДАСТЬСЯ ОБІКРАСТИ СОНЦЕ — ВОНО Ж СЛІПЕ!

(Проблема радіоактивности)

Київ — моя постійна вузлова станція. Хоч він завжди для мене був дуже незручною відпочивальнею — все ж я час від часу з задоволенням серйозно зупиняюсь у Києві для відпочинку поміж моїми мандрівками на сонячних і затінених боках землі, — бо Київ найкраще місто СРСР, бо в Києві найглибше й найщиріше небо, бо київське сонце щедріше на ласку, ніж московське, одеське, навіть кримське — і я відчував його пестощі навіть тоді, коли в моєму шлункові не ночувала й тінь міліграма будь-якої страви.

Київ — незвичайно чуле й тактовне місто. Він немов знав, що я і ще дехто не звикли до елементарно зручних людських умов — і ніколи не запропонував мені й нам зручного ліжка в окремій кімнаті, напаленій не димом і смородом, а чимось іншим, не таким шкідливим навіть ультра-пролетарського походження людині.

Київ має міцну традицію — він поважає певні людські й не людські смаки, навіть неорганічні. Київ одразу ж носом почув і мій химерний смак, він знав чого мені треба, — як знає добре вишколена мати, чого хоче її сімнадцята дитина лише по тому, як розтулені очі й губи, — і з великим задоволенням завжди дозволяв мені поспати на ліпшій глухонімій і слипій улиці, в першому проваллі, руїні, зручній мені трамвайній зупинці.

А наприкінці двадцять третього року, через місяць після мого другого повернення з Москви, за мої незвичайно сміливі мандрівки останнього року: перша — Київ — Харків — Слов'янськ — Київ; друга — Київ — Москва — Крим (все південне побережжя) — Катеринослав — Умань — Київ — Москва й остання третя — Москва — Київ, без жодних коштів —

: Київ запропонував мені оселитися в околицях Єврейського базару в прохідній кімнаті, дуже великій, але й дуже холодній, без жодної можливости зробити її теплою, бо через неї: від 4-ї години до 23-ї проходило в троє дверей 327 осіб і всі (або мало не всі) без обличчя громадянина СРСР, а з «мордами» — «харями» і ще чорзна чим, але, за винятком в'язниці, — Київ не мав нічого більш пристойного для мене — і я погодився на життя в прохідній кімнаті на вулиці Гершуні в колишньому губернаторському будинкові з щоденними 327 відвідувачами й жодного серед них, що міг би головою підперти небо, а рукою збити сонце з його шляху. І все ж такі сусіди і відвідувачі мене не пригноблювали, не порушували моєї рівноваги, а навпаки виструнчували, скупчували, гартували бадьорість до того, що я навіть був здібен у таких умовах полюбити з рівнозначним відгуком, правда, не на триста років, а трохи менше, ніж на рік — доки відгук не прив'яв — повернувшись у звичайні жалощі до об'єгореного долею хлопця, але ж хто міг витримати й утримати навіть початок почесної любови, маючи на міцному прив'язі, незабруднений жодною людською стравою, чистенький-чистенький шлунок?!

Я вважав себе в той час випадково, але не безнадійно вивихнутим, мав силу легко відмовитися від жалощів навіть дуже ніжної, веселої й мудрої дівчини й обірвав наше спілкування ось цим листом.

«В. Ш. основоположнику наукового паннаплевизму,

Марікокиньяш!

Випробував уплив мила «Кіль» і переконався, що воно дійсно стоншує й пом'якшує людський напірник.

Знаю, що ти давно користуєшся цим милом, і тому вирішив сказати тобі найменш потрібне взагалі зі всього того, що сказали до сьогодні, але ж я мушу сказати це якраз тобі, що так чудесно, астрально стоншило тебе мило «Кіль». Мені потрібно не як катарсис, тобі ж для струмка ситого сміху.

У всіх, що їх ще не переїли миші, «пропісях — взаємовідносини ріжнополих» — можна знайти такий заповіт «молодим людям» — «ніколи не викривай жінці, що наближається до тебе — своїх хвороб безсилля, виснаження, бо безнадійно випадеш із її очей і серця. Ніколи така відвертість не зміцнювала, не довшила відносин; це шлях розриву». Може, це й так. Може, це цілком так. Нехай і буде так — я нічого не гублю бо:

моя перспектива в найбільш натхненні й урочисті моменти освітлювалася лише каганцем. Ну, а біднішого освітлення, ніж каганцеве, не мають навіть жебраки з найбільшим стажем. Погасне мій каганець?! — ну й 13-й апостол із ним!

Після першого побачення — я теж уживаю найшляхетніше мило «Кіль». Я промив ним більше, ніж слід, забруднені очі, вуші й ніздрі і тепер тонше відчуваю зовнішній світ. Ось мої спостереження й почуття:

В останню тисячу годин — я все гостріше відчуваю зниження своєї якости. Моя вартість через кожні 12 годин падає й ламає ноги. Мачуха життя рішуче заборонила мені користати тротуари головних вулиць і прохід крізь «парадні» двері —

за найбільше добро я мушу вважати подароване мені право користати бруки переулків і туманом обкутані дні й ходити «чорним ходом» — проходити до людей в «задній проход».

Очевидно, що чудесне радіоактивне мило розтопило серпанок твоїх очей і рукавиці твого носа — ти відчула, що я псуюся з середини — ти почула, що я отруйно пахну — і відвела мені належне місце. Сьогодні мені не придалося, а я яскраво прочув, що мене впустили й особливо випустили крізь «чорні» двері. В дні, коли я відвідую тебе, ти свою кімнату опалюєш льодом. Звичайно, я розумію, що одержував од тебе в 17 разів більше, ніж мав на те дозвіл мачухи життя, відповідно з моєю якістю, — але ж у стільки разів менше, ніж мені потрібно. В мені до стобіса мало залишилося власного внутрішнього тепла, — потрібно нагально-збільшене харчування справжнім людським теплом, на яке я не одержав права, коли переступив поріг своєї мачухи, здається, рідної матери одночасово чорта й бога.

Не сподіваюсь я, що ти збільшиш для мене температуру своєї кімнати, навпаки, я бачу, що вона прогресивно падає, й відхожу ближче до сонця — може вдасться обікрасти його — воно ж сліпе!

Люди ж, що з часу винаходу радіоактивного мила «Кіль» встигли обрости салом високої культури — стали до біса окатими, надміру видющими — їх ніяк не обкрадеш.

Прийняти ж від людей милостиню — не хочу! — вони не вміють і ніколи не навчаться красно її подавати, приміром — як це робить сонце, бо воно знає, що : те, що воно дарує нам, не збіднює його, а навпаки : розчищає дорогу його власному ростові, різнобарвить, красноспівить його : люди ж хоч і стали дуже освіченими й видющими : ніяк не можуть втямити, що вони мусять дякувати тим, хто приймає їхню милостиню, за те, що звільняють їх від мозолів, які перешкоджають струнко, сміливо ходити — урочисто стирчати в небі.

Наплювати! — як казала не один мілійон раз ти, розсідланий мій друже! Бути свідомо великим злодієм стотисяч крат приємніше, ніж бути півкультурним жебраком.

За твою щедру милостиню дякувати, на цьому світі, я не маю наміру, вона дуже задорога такому злидареві, як я. Та й не хочу робити неприємності тим, що поверну те, від чого ти охоче звільнилася.

Була молочнозуба любов, що народилася без права розквітнути, й на тисячному кроці зачахла.

Посмійся над її «мертвим тілом!»

IV. ВИТВІР НАЇВНИХ УМОВ

Сонце сьогодні дивиться всіма очима

Москва не усиновляє :

імпресіоністів, таких легкодухих, що коли їдуть до Москви, то мають лише : квиток у кешені ; напівреволюційне минуле ; футуристичне переконання ; любов до : тісного незручного життя, людини, слова, напруження, зусилля ; звичку спати : на салдатському ліжку, тюремній койці, трамвайній зупинці . . . і ще низку плазуючих умінь і ще одно найкоштовніше вміння : часто - густо нічого не їсти, або їсти чорзна що й не зіпсувати шлунка.

А головне —

для чого?!

: щоб текти в світ ;

дивитися в найбільші очі світу,

до чаду занюхуватися кращими людьми світу : з промінястими очима думками, серцями, кров'ю, «душами».

Ясно

що : справжній історичний матеріяліст : людина монументального світогляду й характеру : не може вирушати в дорогу в таке відповідальне

місце —

з

таким наївним багажем.

Але я, очевидно, витвір наївних байстрюцьких умов, мій історичний матеріялізм теж, напевно, байстрюцький і тому —

я вирушив із наївним багажем і ще більш наївними бажаннями в найзеленіший пуп всесвіту.

...Два дні шлунок цілком безробітничав. У такий час почуваєш себе поза перспективою, а без неї течеш, мов кисіль або холодець — не халтурно, а по-людському приготовлений. Людей не хочеться тоді нюхати:

в них

гниє різна страва й розпромінює для чистої людини (з безробітним шлунком) неприємний запах, що розкладає людські «душі».

В дні, коли мій шлунок безробітничає —

всі або

мало не всі люди, що я їх зустрічаю —

видаються

мені:

з величезними животами, ротами, довжелезними руками й малими, завбільшки з тачанку, очима, а душі й сліду в них немає.

Як бачите —

мій світогляд, а може й взагалі світогляд, залежить від фізико-хемічних процесів у мойому й інших організмах. Коли ж такі процеси — не сталі, не впевнені в собі, не науково організовані, не завчасу сплановані, то й світогляд буде —

непевний,

позверховний, імпресіоністичний.

Сьогодні полтавська Ганзя, робфаківка АКВ, дала чотири карбованці (не золотом, звичайно). Ледве вистачило на одну тараньку.

Варто було взяти безповоротно тараньку в руки, як мій настрій і світогляд почали швидко й різко перероджуватися.

Ну й таранька!

А яка чудесна ікра!

Я у святковому настрої.

: Розпотрошив урочисто тараньку на головній вулиці й не лопаю, не шамаю, не їм, а кушаю її з таким почуттям, немов тримаю в обіймах найкращу жінку землі. Погладжую груди й поглядаю в небо, якого я до тараньки зовсім не помічав, а ось тепер воно цілком розкрилося мені — таке лагідне-лагідне й привітне. А сонце сьогодні й на мене дивиться всіма очима.

Ганзя позирає на мене ніяково. Їй незрозуміла моя святковість. Де її міг взяти виключний злидар?!

Люди для мене різко відмінилися: животи й роти поменшали, очі побільшали: вони стали більш рівноважними. З-за побільшених очей світила

носом «душа». В моєму шлунку почала розкладатися таранька, і я став інакше сприймати запах людей — він для мене перестав бути відворотним.

Коли б Ганзя не дивилася на мене ніяково, я б міг її цілком щиро поцілувати, а може й процілувати до дірочки. Але ж для цього треба було, щоб Ганзя мене розуміла, а вона дивилася на мене ніяково.

— Кудлатий Рію! — промовила Ганзя з незвичайною для мене тоді ніжністю. — Прийди ж сьогодні обов'язково. Ми тебе трохи «прочистимо» та «відремонтуємо». Поспиш у затишному помешканні, на чистій постелі, а навколо повнокровні товариші! Невже ти вже відвик від елементарно-людської чистоти, що так ретельно обходиш нас і інших твоїх товаришів, що також випадково тепер живуть по-людському, як і ти випадково випав у вулицю?!

— Хороша, мало не чудесна ти, Ганзя, а все ж — не дуже чула. Ну, навіщо тобі було ще раз нагадувати про те, що я виключений із життя?!

: от і вся моя святковість ізникла, от і чудова ікра — згіркла, от і сонце осліпло на половину очей, от і небо скисло!..

Важко мені переступати поріг ваших чистих затишних помешкань. Тісно мені у ваших навіть товариських стінах. Бо які б ви не були стримані, а все ж не втримаєтесь і відвернетеся від мого бруду, а тому й від мене сьогоднішнього, бо це моя невід'ємна властивість. Я недавно знав ваші товариські обійми — вони вам дуже дорого коштували. Я не маю права й не в силі приймати від вас такі коштовні офіри.

Не будьте марнотратами, не витрачайте «золотого запасу» своїх скарбів — вони належать не лише вам, а всьому кращому життєздатному й краснотворчому шарові світу. Я ж соціяльне сміття! Я себе дуже гарно почуваю в улицях. Бо це тепер належне мені місце. Нашій країні сьогодні, завтра й завжди потрібні міцні, кріцяні люди, такі ж, як я — циганськодухі — шкідливі

: не панькайтеся з нами, облиште надмірний романтизм!

А я — коли не дощенту розмарнотратив себе, коли ще настільки міцний, що не розлізуся, не розпадуся, а витримаю іспит відірваности — повернуся до вас. Збережіть до того часу свої товариські обійми й затишок поміж собою.

А я —

тимчасом буду коли-інколи їсти тараньку з ікрою, а взагалі перейду на харчування зернятками з кісточок ягід та слив, що ви їх так щедро розкидаєте в моїх кімнатах — вулицях.

Дякую за кісточки. Я так люблю їсти зернятка з вишневих і сливових кісток, як в'язень любить свої пута, а може — трохи менше.

Ми подивилися надійно, тепло один одному в очі, потиснули щиро руки й промовили:

— До швидкого й приємного для нас побачення в сонячних вулицях життя!

V. НА ТИСЯЧІ ВЕРСТОВ ОБХОДИЛИ НАС ЛУКАВІ ВІТРИ

Був дивний день 2 вересня IX року, бо був він цілком наш. В той день обличчя в нас і в дня шаріли, а в очах, серцях і ногах оселилася міцна й струнка надійність. І не минув учорашній день — він залишився,— міцно ввійшов у нас: Рій і Світлана проростали один другим, один в другого. На тисячі верстов обходили нас лукаві вітри й отруйні хмари, і тому тінь найменшого недовір'я не могла навіть крадькома пройтися на наших обличчях. Й тому поміж нас, може, й не було мирного простору.

— Чому такий день не розлігся, не промочив собою хоч 1001 вічність?!

— Чому наша рідна мати — земля й наш батько — сонячна система не цілком пропахлися, не пропріли нашою любов'ю?!

3 вересня ми зустріли бадьоро, надійно - упевнено.

Та й як могло бути інакше — та ж сонце - сонце йшло нам назустріч, і хоч не співали ми, то навкруги нас усе співало, а від нас несло, пахло піснями радісного прокиду?!

І коли ми розходилися вранці різними напрямками — одного нашого великого шляху — я твердо знав: — ми ніколи - ніколи не розійдемося: наша любов виросла — вона вже давно доросла й міцно органічна.

У нас лише одна спільна, єдина дорога. І я пішов спокійно, бо знав, що не відходжу від тебе й на 0,000,000,000,001 міліметра.

Але чортам і усякій іншій непотребі стало дуже заздрісно й не по силі бачити дуже обцілованого сонцем і небом Рія. На брудних московських вулицях чортам і їх приятелям дуже важко приймати святковість. І чорти зробили змову.

— «До біса святковість і сонячність із обличчя Рія й із нього!» — і пішли підставляти ноги.

1 - ша чортова нога. Лист із Києва, що пахне північним бігуном,

2 - га не чортова, а

твоя, Світлано, ніжка —

твоя

цілком невідповідна реакція на початок мого оповідання про «Шляпу - жандарма й циганську любов»: ти раптово згубила рівновагу, заговорила суворим холодним язиком і загальмувала мій язик, загальмувала мене всього. Й вивтікало сонце із мене, і отруйна хмара насунула над мою голову, а ти відійшла спокійно, немов не угляділа, що вигнала сонце й сонячність із мене й нагнала отруйну хмару на мою непокриту голову. Й ось пішов я цілком один багатолюдними, але для мене пустельними вулицями Москви.

Найважче — як зрозуміти, як припустити співжиття 2 і 3 вересня в одних серцях і очах.

Ти сіла в трамвай, і стисло мені в горлі — стало боляче - боляче всьому тілові — відірвалося щось найживіше, найпотрібніше, і не пішов

я, а поплазував ближче до рейок, але трамваї любовно обходили мене; трамваї були більш сердечними до мене, ніж ти — трамвай не погасив, не закреслив мене, хоч мав цілковиту можливість.

2 вересня ти мене в любові й любов'ю піднесла на найвищу гору, а перед заходом 3 вересня — знівечила і згубила в улицях... Як?!

VI. Я НА КОЗІ ПРИЛЕТІВ ДОДОМУ

Всювсювсю цюцюцю
Радість моя злотоп'яна, Світлано!

Перенюхай і переслухай уважно нашу кімнату і почуєш, а може і вчуєш запах і дух моїх думок, пісень, що я їх проспівав і розлив про тебе й для тебе, Світлано, найкраще, найясніше, найщиріше й найщедріше на тепло сонечко! Заряжений і переповнений тобою, я співав багато-багато жвавих, бадьорих, свіжих і соковитих пісень, які підмили навіть таку безнадійну черству, як баба Катерина, до того, що вона підспівувала за мною й нарешті щиро похвалила мене. Перед одходом потягу сьогодні ти була яскрава-яскрава. Подивився я на тебе, і, хоч на вулиці було 17° холоду, мені зробилося тепло-тепло, і я немов на козі прилетів додому й співав, співав, доки не виспівав всього себе, а чорні стіни під впливом пісень не побіліли.

VII. СПРАВЖНЯ ПОВНА ЛЮБОВ ЖІНКИ ВАЖИТЬ 5,885,516,000,000,000,000 ТОНН

Земле, мамо, люди, товариші й прекрасні сестри Світлани!

Коли не стомились вітати — радісно вітайте ще одного, нового, свіжого, живого... Броніслава: ще двоє очей виразних, дві руці й дві нозі, що намагаються розмовляти, ніс, що відразу викрив його призначення Броніслав, бо лише відокремили його від матері, як він голосно чихнув, серце кудлате й голову чорно-чубату.

Катя й Марія! тепер ви вирівнялись перед: мамашею — землею, батьком — сонцем, батьківщиною — природою, світом і історією.

86400 своїх кроків устигла зробити найменша стрілка годинника після того, як Світлана подарувала нам і землі сина, який у світ пройшов коліном і тиснув тоді на ліжко з силою 3 kg 400 g.

На землю прийшла нова людина й принесла собою й в собі радість багатьом, неприємність декому, а заплатити за цю нову людину 7 годин найважчих страждань мусила одна Світлана. На такі страждання ми, чоловіки, зі всіма своїми іноді прекрасними серцями й душами — ніколи не були й не будемо здатні.

Тоді, коли жінка-матір всю, всю вкладає себе в дитину, ми, чоловіки, так мовити, «морально їй допомагаєм»: до мало не готової людини додамо нігті, лишок хвостика, проріжемо дві-три дірочки в голові або де-інше — і ми вільні.

На мою думку, окрім жінки-матери, на землі немає героїв.

Найбільше наше нещастя, що ми, чоловіки, при всій своїй могутності й заможності, не маємо чим вам відплатити не то що за половину, а навіть за $^{1}/_{331}$ частину страждань.

Наша, чоловіча, найніжніша, найповнокровніша любов важить голенький нуль у порівнанні з любов'ю жінки-матери. Я глибоко переконався, що вона дорівнює до ваги землі, а саме:

Любов жінки-матери важить не менше ніж 5 секстильйонів, 885 квітильйонів, 516 квадральйонів тонн.

Від свідомости нашої глибоко нікчемної ролі при родах і плеканні росту на землі найзапашніших, найбільш пахучих квітів — людей, носом об ніс якої я стукнувся вчора після того, як вирядив Світлану до лікарні, я почуваю себе страшенно ніяково, немов найбільший злодій, що усвідомив незаконність усіх своїх злочинств.

— Скажіть, товариші-чоловіки, як ви почували себе в аналогічних випадках?

Таж по справедливости нас за нашу ролю варто було б наділити розміром хоч би амеби, а нам: руки, ноги, мозок, зріст, вага — більше від жіночих, ото лише що серце наше «як кіт наплакав» — зате одно жіноче серце переважить всі чоловічі серця.

Ех, мамаша-земле, як бачу, тобі невідомі: ні чуття справедливости, ні чуття міри, ні чуття економії.

Чоловіки, геть капелюхи:

Схиліть вдячно голови ще перед одним справжнім героєм — жінкою-матір'ю Світланою.

Слава, віват Світланам!!!

РАДІОПАРОДЕЗИ

ЕДВАРД СТРІХА

1. П. ТИЧИНА

Я — Дух, я — Бог, я — Саваоф!
Космічні Грамофони
Мені наярюють: тьох! тьох! —
Танцюють всі плафони.
Я був — не Я, не Ви, Ніхто.
Навколо — грубі люди,
А на мені — святий хітон,
В епітрахілі груди.
Прокинувся у Вапліте:
Наді мною, підо мною
Мовчить Нетеча, не тече
Ритмічною рікою.
Картоплю Чисту не доїв:
Акордились плафони.
Навіки я свої завів
Космічні грамофони.

2. Г. КОЛЯДА

Плюйтеся райдугами в дах!
Наплюйте повний став:
Гео Коляда
Академиком став.
Плюйтеся райдугами в дах!
Наш Гео помер...
Тепер —
Не буде коьзалки слизької,
Не буде вулиці Тверської,
Локомотивів,
Ліхтарів,
Повій бульварних нафарбованих,
Динаміки,
Аеро - гасел,
Бензино - масел
І Дніпрельстанів індустріялізованих...
Еге...
Еге... о!..
Тепер
Помер
Наш Гео
Футурянович
І народивсь:
Григорій Вапліт'янович...
Але:
Одкритий шлях до Дніпрельстану,
До ліфу, мас etc...
Як вадить стане
Від пахощів хахлацької Европи,
Від рушників, від кобзаря,
І від волів, що возять копи,
Від хвильової гей - величности
Й досвітньої неграматичности, —
То маєш, Гео, рацію
Воскреснуть в „Новій Генерації".

ЧОРНА БОРОДА

М. ТУГАН - БАРАНОВСЬКИЙ

Кулеметна доля викинула отамана Голого з Таращі, потягла за садки, млини й очерети далеко - далеко, в золоту Прагу. В золоту Прагу, де не стріляє лісок, де не ховається банда в кожній долині й де не б'є землю копитом буланий кінь отамана, ватажка дніпровського очерету, Голого.

На тачанці, на коні, пішки, в дощ, під сонце — він тікав, оточений з усіх боків червоним військом, поки не побачив конфідератку польського жовніра, щоб їхати туди, кудись далі, до своїх українців у Прагу.

На Україні Голий був ханом свого міста. Як колись за часів Богдана та Полуботька, він гуляв по диких полях — гуляв тому, що гулялось,

спочатку проти Керенського, потім проти гетьмана, а потім проти «продналога» червоних.

На Україні Голий знав, що, поки не ослабла рука, здібна зупинити коня на повному кар'єрі, поки шабля на боці, він може бити, різати, скільки схоче, і тому, переїхавши через кордон і побачивши суворе обличчя чеського поліцая, він подумав: — чи не пройшов край його владі? — але зараз же побачив, що кінець не прийшов.

Не встиг ще зупинитися потяг і спокійний, як ставок біля верб, контролер відібрати квитка, як Голий побачив здивовання і переляк на обличчі контролера, викликаний чорною бородою, синім жупаном і катеринославськими чобітьми. Побачивши цей переляк, цю тремтячу руку із залізничним квитком, Голий сказав собі, що є порох у порохівниці, і засміявся червоному трамваєві і манікюрно-автомобільній юрбі.

Куди йти?

У Калішському таборі йому радили звернутися до місії УНР. Процокотів трамвай, пролетіли перед очами отамана вулиці, і сусід-чех показав будинок місії. Голий узяв скриню й ввійшов у будинок. Там, не звертаючи уваги на протести швайцара, він дістався до секретаря місії Тимоша Олесюка і зробив йому надзвичайно коротку й категоричну вимогу: грошей і кімнату. Секретар подивився на Голого, на його чоботи, покривив рота і заявив, що місія дипломатична і тому цікавиться виключно дипломатією і не може допомагати окремим громадянам.

Голий зміряв суворим поглядом секретаря і, почуваючи, що його запорізька кров кричить щось невідоме, схопив щупленьку людину в брючках за сорочку, кинув на стіл до писання й закричав:

— Чорта, розумієш, не даси! Тут моє помешкання.

І після цього поклав скриню на підлогу.

Поклав скриню, яка фактично являла собою цілий музей історичних речей отамана. Чого не було в товстопузій вагітній скрині! Тут лежала і грамота Петлюри, і сорочка мережана, яку Голий носив підчас трудового конгресу, і гаманець із золотими червінцями, і перстінь якогось шляхтича, відібраний за повстання проти гетьмана й ін.

Так ось, поклавши скриню, Голий почав вести вже цілком дипломатичні переговори з самим послом і, дивна річ, зараз же з ним договорився.

Посол, старенький есеф, з колишніх кадетів, спочатку доводив щось у стилі Мілюкова, підіймав очі догори, кричав про національний обов'язок, про жертви, а потім, зустрівши в отамані кам'яну упертість, зм'якнився, і, запросивши Голого в свій кабінет, з величезною мапою українських земель на стіні, видав йому 500 крон із коштів місії і запрохав заходити. Потім, піднявши очі догори, ще раз прокляв революцію, що відірвала його із симпатичного петербурзького кабінету, від столу з зеленою лямпою й спокійного життя без отаманів.

Тут почалися мандрування Голого. Спочатку він обійшов всіх своїх знайомих і з'ясував, що всі вони живуть примусно-цигаретним життям,

потім — політичних лідерів, у яких сидів допізна вночі, розмовляючи про високу політику.

Він зрозумів, що в Празі можна почувати себе не гірше, ніж у Таращі або дніпровському очереті.

До кого він не заходив, він завжди знаходив добру зустріч — не тому, що його вважають за бажаного гостя, а тому, що репутація отамана, яка починалася від тих самих очеретів, лякала кожного діяча. Скандал, улаштований ним у місії, зміцнив цю репутацію за ним, і Голий зрозумів, що треба продовжувати в такому стилі й надалі.

Спочатку він скупався в одному з найкращих чеських фонтанів і зробив це настільки спокійно, що поліцай не встиг вимовити й слова, а коли після цього вчинку останній хотів вимагати від нього «покуту» в 30 крон, Голий запрохав поліцая показати, згідно якого закону чи параграфу поліцайського статуту заборонено купатися у фонтані.

В Чехії з часів Жіжка ніхто у фонтанах не купався. І тому поліцай не зміг нічого відповісти, окрім того, «що руські кніжі сталі моц енергічні».

Ця історія попала в газету. Два республіканських часописи надрукували замітку, в якій розповідали про оригінальний вчинок руського князя. А чеські футуристи зробили Голому цілу овацію.

Українські лідери, що сидять у чеських кафе й п'ють надзвичайно добре чеське пиво, довго думали, що його робити, і, думаючи, чухали потилиці. Але, крім потилиці, ніхто не почув на собі жодного реагування на цю справу.

Перший крок був зроблений. Залишалося продовжувати, і за тиждень він зробив другий крок.

Правда, цей крок не був його власною ідеєю, — один український журналіст нацькував його на есефів, і Голий вирішив розігнати зібрання цілої партії. Треба сказати, що вся ця партія досить вільно уміщалася в одному кафе, але вона трохи назоляла журналістам.

Голий розігнав зібрання цілком своєрідним засобом. Він прийшов, вийшов на трибуну, подивився на накрохмалені есефівські манішки, потім скинув чемерку й почав скидати чоботи. Штани йому не довелося зняти, бо льокаїв уже не було ні одного чоловіка.

Цей вчинок викликав зливу обурення частини еміграції. Але дехто з політичних діячів дуже зацікавився Голим.

Дехто побачив у ньому міцну зброю й вирішив звязатися з отаманом.

Есефи лаялися, але що таке лайка есефів? Так, тільки гавкання старих калош. Третім вчинком Голого, що закріпив за ним владу над цілою еміграцією, була бійка з росіянами.

Їдучи з Чернуші до Праги і розглядаючи з вікна вагону пейзаж чеських сіл, немов би украдений з малюнка першого-кращого популярного німецького маляра, де фігурує три елементи: замок, церква і товстий,

задоволений всім дядько в зеленій шапці. — Голий заговорив з сусідою по купе, красунем офіцером з Малоросії.

Красун був врангелівець, і тому, як кожний добрий офіцер, любив повій, хортових собак і государя імператора, а ненавидів Україну, і тому спокійно, навіть не думаючи, що це образа для сусіди, заявив, що він не розуміє, як це чехи тримають у себе цю петлюрівську сволоту — українців, бо Україна є лише авантура Німеччини, а українці — агенти Гінденбурга.

Голий подивився, подивився й ударом кулака зробив з обличчя останнього якусь яєшню невідомої до цього часу форми й надзвичайно оригінальну з вигляду.

Офіцер, що кохав повій, хортових собак і государя імператора, упав на канапу і заскавчав. Прибігло ще декілька офіцерів й почалася бійка.

Всі пасажири чули галас, гомін, гуркіт, почували, що твориться щось надзвичайне, але що саме — вони дізналися лише на празькому вокзалі, де ціла чота поліцаїв повела до комісаріяту 15 росіян і одного українця.

Поліційний комісар, відомий чеський спортсмен, прослухав оповідання 15 гвардійських офіцерів, здивовано глянув на Голого і сказав: «Той — великий спортсмен», а потім, подумавши, виніс цілком соломонівського присуда: всіх оштрафувати по 30 крон.

Отже, росіяни заплатили 450 крон, а українець — 30.

Українські студенти, що ходять в зелених чеських одягах і допомагають збільшенню чеського населення, гуляючи сизими вечорами на Стромовку, з ентузіязмом розповіли всьому світові про національне досягнення отамана, а молодий студентський лідер, редактор найпопулярнішого журналу «На варті», вирішив зробитися товаришем отамана і вилив у його безмежну, як провалля страшної помсти, горлянку не один десяток кухлів смачного чеського пива.

Віднині кар'єра й існування отамана було забезпечено. Він завжди находив слухачів для своїх надзвичайних оповідань і товаришів для пива.

О третій годині, коли вулиці виповнюються чеською молоддю, добре одягнутою, «фешаками» як їх звуть у Празі, і дівчатами, які довго стоять біля крамниць, чекаючи на кавалерів, Голий прямував до Флека, бо Флек, цей патріярх чеського пива, якось оригінально гармонував у нього з Україною, з тополями, з чорногузами й вітряками за селом.

Флек був гордий, як старе вино, і цікавий, як оповідання Шахерезади. Кожне місце мало тут свою історію, своє значіння і свою специфічну красу — старі прапори розповідали про колишню боротьбу, про гуситів, про Жіжку, великі малюнки — про Карла V, що з Чехії хотів об'єднати увесь світ, а стільці з чорного різьбленого дубу — про покоління тих, що сиділи тут.

У Флека, серед студентів, корпорантів у кепках, серед товстих чехів з маленькими капелюхами, що приходять до Флека всією родиною, щоб напитися найкращого в світі пива, зробленого за невідомим до цього часу

рецептом, який хорониться, як державна таємниця, в серці нащадків першого господаря кав'ярні,— тут у Флека отаман відпочивав від усього, чого зазнало його бурхливе серце і що бачила його величезна чорна борода.

Відібравши стільця в центрі залі, він махав рукою, і кухоль ластівкою нісся до його столу, а товсте, добре обличчя, як кіло найкращого масла, в особі господині, благословляло його на боротьбу з пивом. В цей час десь в кінці залі старий студент розпочинав розповідати молодому, жовторотому первокурсникові страшні історії з авантур Голого і, коли той, приголомшений і переляканий, дивився з жахом на отамана, на його величезні чоботи, що не знаходили номера в жодній чеській крамниці, отаман почував себе переможцем.

Бо Голий мав на це право. Він був королем Флека. Ще за часів Жіжка, з 1408 року, у Флека було прийнято, що той, хто вип'є 60 кухлів пива за одну добу, буде флеківським королем, цеб-то може пити скільки захоче. Голий випив і тому був королем, а це не аби-що в наш бурхливий вік, і багато з королів дійсних могли б позаздрити королеві Флека.

Отже, Голий пив пиво. Пив поважно, спокійно, як і слід пити королеві, що вже до цього був отаманом.

Коли йому ця робота набридала, він, розгорнувши орлиним махом бурку, кликав собі знайомого. Як яструб на куріпку у дикому степу, падав отаманський зір на знайомого і де б хто не сидів — він мусив був негайно сідати за стіл Голого і слухати його довгі оповідання про Махна, про Проскурів, про Таращу і, на прикінці, про Крути й базар, що їх не проминула степова кобила — отаманська доля.

Стомлений оповіданням, забитий гайдамаками, зґвалтований замість якоїсь жидівки під Балтою, знайомий непомітно для себе випивав 5, 6, 7, 8 кухлів пива і засинав спокійним сном, а Голий, кинувши на нього свій погляд, ішов гуляти. Він проходив вузькі, маленькі вулиці, де ще пахне старою Прагою, де ворота до цього часу мають залізні двері, а вікна — ґрати, де чекає на свого історика напис біля входу, а спокійний чеський буржуй виглядає з вікна кімнати.

Діставшись до Волтави, він звертав на Карлів міст, що на його боках золоті апостоли ще до цього часу благословляють небо, а в сірій височині дивиться темний Рочанський замок. Ставав посеред мосту, де було тихо й тихо бігли кудись у далечінь хвилі.

Що Голий думав — невідомо. Відомо лише, що він довго стояв тут. Вночі, коли темінь заливала берег атраментом, він підсувався до центру, заходив у чорний склеп свого знайомого македонця, пив вино і говорив із господарем.

Господар, чорний, наспіртований настільки, що кожний раз, коли хтось запалював цигарку, присутні боялись за пожежу, питав його, як діла. «Гарно»,— відповідав Голий,— «розумієш, головне, що ми живемо, розумієш, це головне, а все інше не має ніякого значіння».

Там він пив вино, а як коли бив шклянки і ламав меблю. Вже пізно-пізно виходив із склепу, проходив своїм кавалерійським кроком вулицю

і йшов спати до знайомих, бо, як справжній козак, Голий свого помешкання не мав: три десятки його знайомих давали один раз йому місце у своїй кімнаті, хоч, вірніше буде сказати, не давали, а він сам брав це місце, і горе тому, хто відмовить.

Колись, десь стався такий факт. Один українець, соціял-демократ Баранів, лисий, як кавун, і розумний, як Кавтський, відмовив йому в цьому. Голий подивився на нього, подивився, розсміявся і запитав: «Шуткуєш?» Баранів, притягши на допомогу всю свою ерудицію, бо він був аспірантом римського права, став доводити неможливість отаманських вимог. Голий поважно вислухав баранівську орацію і відповів: «Ну, досить шуткувати, сваритися так сваритися. Зовіть поліцію, а я лягаю на постіль».

І він ліг, а Баранів, припавши до шкіряної канапи, всю ніч жалівся їй про ґвалтування волі окремої людини, про виступи антидемократичного порядку і про неетичність взагалі. А отаман спав спокійно, як колись в Умані після теплого від жидівської крови погрому і гарячого самогону, привезеного з сусіднього села.

Але це був єдиний випадок непокірности з боку емігрантів. Завжди виходило так:

Він приходив, ламав двері міцним ударом, так що в помешканні думали про землетрус, лякав на смерть господиню кватирі, будив товариша, лягав із ним у постіль і починав роздягатися.

Спочатку гуркотіли чоботи. Далі з металевим дзвоном падали онучі. І вся атмосфера становилася якоюсь тяжкою, надзвичайно далекою від аромату коті.

Власнику кімнати Голий розповідав про новини, не звертаючи уваги на тремтіння телеграфної лайки господині.

Як коли, дивлючись на молодик у вузенькому вікні, він говорив про філософію, бо за час його мандрування він зустрівся з одним філософом і міг розмовляти про Канта, Шопенгавера й отамана Струка, якого він також рахував великим філософом. Рахував за те, що колись у Жмеринці Струк сказав йому річ, яка стала після цього часу отаманським девізом: «Головне, що ми живемо, а тому треба пити».

В десять годин починався його трудовий день. Праця полягала в тому, що Голий заходив до громкому, місії УНР, Кубанського землячества, де скарбник, побачивши його чорну бороду, без посередньої згоди Правління виписував сто крон, ґарантуючи цілість помешкання і спокій установі на цілий тиждень. Зібравши данину, Голий простував до української хати, де підсідав до якого-будь есдеківського лідера, бо з якоїсь фантастичної ідеї вважав себе за соціял-демократа. Есдеківський лідер безнадійно дивився очима козулі, що її захопив у зуби вовк, і починав розмову. Голий малював план повстання на Україні, цей план у нього виникав і зникав від одного до другого кухля пива, але інколи есдеківський лідер здивовано чув надзвичайно практичні проєкти, що також виникали з метеоричною швидкістю в голові отамана.

В дні, коли після обіду мав бути диспут, голова зборів вже напевно знав про нового опонента, вислухуючи прорікаючу чорну бороду і істеричний крик.

Це, звичайно, не значить, що в отамана не було добрих друзів. Були. Між ними перше місце мали: один молодий політичний лідер, один український бурхливий і динамічний поет та критичний журналіст, і тільки тому були вони добрими приятелями отамана, що його ніколи не боялися.

Одного вечора, коли не одна варена червона вуршта зникла в отаманському роті й наповнювала солодощами отаманські думки, Голий підвів голову й почав шукати знайомих. Підійшов журналіст, флегматичний, іронічний і песимістичний, як говорили про нього в Празі, і, ударивши отамана по плечу, запитав:

— Як ваше піщевареніє?

— Погане, Мушка,— відповів Голий.— Сумно, бодай його дідьку.

— В чому ж справа?— запитав його журналіст.— Що, під печінкою болить? Чи може вже, не дай бог, розстройство желудку?

— Ні. Слухай, ідіоте,— відповів отаман,— обридли мені вуршти, розумієш? Обридли всі ці чехи з кнедликами, всі міністри і їх міністерви, все обридло, навіть і ти, чортів син, обрид!

— А що таке, ваше преподобіє?— запитав журналіст.— Що ж ви хочете? Рюмочку жидівської крови чи може самогону?

— Що? кулемета!— раптом закричав Голий.— Да, самогону хочу, розумієш, чогось мнясного, а не рибного, бо вся ваша політика — молоко, а не горілка. Розумієш, обридло молоко. Хочу чогось справжнього, розумієш.

— Гмн,— пропустив журналіст.

— Що гмн,— продовжував Голий.— Я плюю на тих всіх чехів, сербів й іншу шантрапу. Я хочу жити, розумієш? жити!

— Чекай, прийде час. Добре вам гмнкати, — не я роблю вашу собачу політику. Ну що, що ти робиш, політичний лідер, проводир мас, що складаються з божевільного поета й ідіотського африканського політичного лідера?

— Гмн,— знову повторив журналіст.

Голий, ображений мовчанням, устав з-за столу й пішов на вулицю. Механічно пройшов Грачани, став на горі біля замку й почав розробляти план махновського захоплення Праги. Сюди треба привезти кулемет, сюди пустити тачанку, туди віз з гранатами. І готово. Прага в жменьці. Ох і погуляєм!

Раптом десь на горі відчинилися двері. Отаман підняв очі й завмер. На маленькому балконі, серед сухих і мертвих квіток, сиділа жінка, — ні, не жінка... Весь балкон був заповнений шовковим, м'яким і приємним тілом. Жінка, про яку давно вже мріяло отаманське серце. Кругле, здорове обличчя, спокійні глибокі очі, безмежні перси й біліш всякої білизни декольте.

Отаман почув щось більш, ніж самогон під серцем.

— Пече, пече,— подумав він і засміявся.

Хвилина — і його зір яструбом літав по-над її очима, потім запорізькою атакою упав у чорну бездонність зрачків і потонув там.

Хвилина — і він знову подивився і десь в кутках повних червоних уст прочитав відповідь.

Запам'ятавши число будинку, він пішов до Флека.

Там він зустрів студентського лікаря й поета.

— Слухай, розкажи мені, як треба кохати,— запитав він поета.

— Як? Співати серенади перед вікном, битися на дуелі і взагалі імпонувати жінці,— відповів поет.

— Та ні, Женя, скажи справді, як! Ну, хоть ти скажи! — повернувся він до другого.

— Звичайно, інакше,— відповів той.— Треба обережно обкрутити жінку, казати щось надзвичайно цікаве, а потім мало-по-малу запросити до кіна, поки не повести атаку таку, щоб вона не встигла сказати й слово, а потім вона буде сама певна, що кохає.

Голий засміявся й вирішив приняти обидва проєкти.

На другий день він вичистив до шабельного блиску чоботи, одяг новий жупан, куплений у артиста Садовського, підкрутив вуса, розчесав бороду і вирушив на Гратчани.

Там він чекав одну, дві, три години і на четверту почув щось схоже на воркування голубки, двері балкону відчинилися й вийшла вона, вийшла і зараз же засміялася. М'який сміх з'явився у кутках губ і білим снігом упав у отаманську душу, примусивши стрибати, як теля, що на нього напали оводи, отаманське серце. А далі знову пішов униз, сів на мармурову лавку біля річки й почав мріяти про неї.

За тиждень вона, виходячи на вулицю, зустріла Голого, пішла вперед. Він за нею. Він почував, що боїться її більш, ніж колись Губчеки підчас повстання на Правобережжі. Так вони досягли Волтави. Голий стиснув руку і підійшов.

— Я отаман Голий, отаман Правобережжя,— заявив він.

— Ано,— відповіла чешка.— А я сам Зденька Упершіл,— і вона знову засміялася м'яким пуховим сміхом пухових перс.

Другого дня Голий входив у маленьке, низеньке помешкання Упершіл. Низькі кімнати. Портрети якихось панів на стінах і обов'язково старенька бабуся, непотрібна, як учорашній день, на канапі.

Голий познайомився з бабунею, з братом, поліцайним комісаром, з дядьком, багатим торговцем дерева. Покоївка принесла повидло з водою і почастувала Голого великою цигарою.

Почалася розмова. Бабуня розповідала про білизну Зденьки, про те, скільки сорочок приготувала вона для свого майбутнього чоловіка. Брат розказав, що Зденьці належить будинок, кав'ярня на Пшикопе, розповів детально про загальну вартість маєтків, а Зденька засміялася так, що Голий не зміг вирахувати її власну вартість.

Потім дядько запитав самого Голого. Хто він? Голий показав декілька часописів французьких та німецьких, де він був зфотографований в гайдамацькому жупані, прочитав грамоту головного отамана Петлюри про його призначення отаманом Правобережжя, посвідчення міністерства закордонних справ.

Приголомшені дядько і брат опустили очі на свої черевики, а Голий на свою Зденьку.

. . . . . .

Весілля було багате. На нього Голий запрохав тільки міністрів. Не міністри не отримали запрошень. Тут було два міністри фінансів УНР, три закордонних справ, один залізничний, два внутрішніх справ, чотири військових, шість білоруських міністрів, два грузинських і один махновський.

Фату нареченої тримали два члени директорії. Один величезний, монументальний, дурний, як савчине теля, професор, другий маленький, вертлявий і не відомо, чи дурний чи ні, бо він ніколи про це не казав, залізничник.

Родичі Зденьки були забиті на місці такою кількістю міністрів. Вони ніколи не могли думати, що в світі існує стільки міністрів. Але зазначили, що міністри мають надзвичайно добрий апетит. Особливо білоруські. Ті, що не подаси, негайно з'їдять усе.

Єдиний не міністр гость Голого — журналіст — прийшов без запрошення, як представник преси. Бо, як він з'ясував Голому, завжди на весіллях історичних людей бувають представники преси.

Журналіст із задоволенням з'їв ребро молочного поросяти і, запивши вином, подивився на наречену. Тоді він зразу ж пригадав вірш Пушкина, який кінчався так:

Зане на сей предмет для них.
Судьба оставилась на них.

А вночі Голий заснув в глибоких перинах і ще більш глибоких очах Зденьки.

Минув рік. Скарбник не виписував сто крон. Господині не лякалися його приходу, а есери з цілковитою безпечністю могли що-тижня проводити свою працю і приймати резолюції про те, як мусить тримати себе партія в разі, коли невдячний український народ запросить їх приняти владу. І протирали надзвичайну кількість штанів, бо, як відомо, у есера штани не тримаються більш, ніж два місяці.

А Голий поїдав кнедлики, запивав добрим пивом і думав про покоління його нащадків, що народяться тут. Лишень одним вечером, коли за вікном співала туга, Голому здавалося, що він чує дніпровський очерет Він прокинувся. Ще сильніше вив вітер за вікном. Пугу, пугу,— кричав десь знизу вітряний козак.

Голий встав. Знову захотілося почути кулеметну пісню, знову захотілося покупатися в огненій воді повстання. Він устав і збирався вже одягатися, коли прокинулася пані Зденька і, побачивши його, запитала:

— Куди ти?

— Нікуди,— відповів голос і ліг біля неї.

На другий ранок він кудись зник. Казали, що поїхав до Братислава, щоб відкрити новий магазин, казали, що й декуди ще, але ніхто не знав, куди напевно.

А десь біля Черновиць старенький студент Степан Шишковський, купаючись у річці, побачив труп якогось величезного чоловіка з чорною бородою і, побачивши, втік.

Прийшли люди, але нічого не знайшли. Хіба можна вірити божевільному дідусеві Шишковському?

Тому товариші Голого прийшли запитати Зденьки.

Та почастувала їх добрими кнедликами, сказала, що Голий скоро приїде і що її бабуня бачила величезного зеленого дракона сьогодні вночі, ві сні, величезного дракона з синім язиком.

І запитала, чи не знають вони, що це таке значить.

ОСТАННЯ ВІЙНА.

СЕРГІЙ ТАСІН

Ми тут
Спокійно
Можем спати і їсти
А Хіна кров
Робітничу
Розлива.
В Кантоні
Страчені комуністи
Полягли як снопи у жнива.
Мов риж
Наливається
В Азії революція
На крові сходить
Остання
Війна.
Так сказав
Закон Конфуція—
Смерть не приходить одна.
Десь
За мурами
Вестмінстерну й Сіті
Гуманних лордів
Хижацькі
Зграї.
Їм кров
Комінтерну як мито
По країнах гармати збирають.
На кров
І сходить
Світова революція

Лорди нап'ються
Крови вщерть.
Так сказав
Закон Конфуція —
Смертю заплатиш за смерть.
Ми
Не хочемо
Помсти і крови,
Але хочуть її
Вони.
Нам щоб росли
Покоління здорові,
Наше гасло
Війна — війні.

КЛИЧ МОРЯ

О. ПЕРЕГУДА

May Flouwer

New - Jork

№ 7974 — 15843

Зоряним небом ударив в очі чужоземний прапор.

«Майська квітка» — так прозивалася й стара Христофорова посудина, що на ній він кинув щастя рідної країни й подався в свій новий химерний світ.

Перші конквістадори — злодії - джентльмени, що їм завжди бракувало чогось незначного й вони його вічно прагнули.

Очевидно, й Колумб мав своє особисте щастя, своє особисте життя, але кинув клітку заради небезпек і непевности моря для крови й шалу нової країни.

Але куди податися, коли все одкрито, коли все показано, все відомо?

Всякий шматок землі зареєстровано на мапу і про всяку людину написано, якої довжини її щелепи, яке в неї волосся і до якої класи належить її бог.

І все ж вабить оця зоряна шматка.

Синя, біла, червона, чужа.

Знову шелест моря і знову піднимається з глибини тяжкий нудуватий жаль.

На піску чорніє велетенська безпритульна людина — широко розкинув руки, мов увесь світ хоче загарбати — всього йому мало — а наївся сьогодні одною скибкою хліба та помідором.

Скрізь йому тісно, а живе в темному льохові; всі йому люті вороги, а лежить безпечно на піску за два кроки від велетенських портових підойм, що враз розіб'ють його мозок.

Перемінний вітер здалеку доніс розкоші смаженої камбали, «примусу» і горілої олії.

Межи Колумбом і «примусом» — хто з них дійсний «primus»?

Чепурна кімнатка, чистенька, звична меблія, шахва з люстром, постеля, стіл з книжками, портрет Леніна, чорнильниця, аркуші попсованого віршами паперу — хороше, як в теплій ванні.

З гори вулицею через мереживо залізниці, під підоймами порту — дубки, дубки...

Шпакувата чуприна рихтується до подорожи.

— Здоров!

— Здорові були.

— До Очакова?

— Ні, далі, думаю до Керчи, а може й до Батуму. З фрахтом тут на березі біда — нема нікого, діла — швах, подамся до Керчи, може, з рибою прийду, а як ні, то — гайда до Батуму.

— Так, так.

Зручно порається старий Федір Петрович Коровайченко, справляє свойого «Суворова».

— Слухайте, Федоре Петровичу, а чи не візьмете часом пасажира? Пасажир вам буде пригідний і поможе в дорозі, коли що треба, а може й до кумпанії пристане, разом торгувати будете.

— А що ж, гайда. Давайте, все рівно. До Керчи майже порожнем іти, то хоч на харч зароблю. Де ж він? може, за ним іти далеко, а мені треба зниматися зараз, бо вночі за маяком бути треба. Грише, гей, Грицьку, де це ти запропав? піди, хлопче, з товаришем, візьмеш речі, перенесеш на дубка та приведеш пасажира.

— Ні, ні, Федоре Петровичу, ви не турбуйтесь: пасажир перед вами, а речі... та чи я навік їду? от краще хай хлопець занесе записку...

Плескоче вода під форштевнем, скриплять в талях шкоти. Море розповідає...

ПОДРУЗІ

ВІЛЬМ ЯР

Моя люба!
я вчора тобі завинив:
я не був на вулиці, де були всі й ти.
Але я...
мені лікар...
Май мій
хворий на шкарлятин.

Мені голову на скалки розмаяло...
На маленькому тілі
рожевий висип...
Знаєш?
Моєму Маєві
тільки рік і вісім!

Я волію боротьби розором
Кинути у всесвітні простори . . .
Так холодом же
гарячий термометр:
тридцять дев'ять . . .
сорок . . .

Я сиджу над маленьким ліжком,
мені серце розтяв розмай:
ну, невже ж не можна
(Кохана! Ніжна!)
так, щоб
і людство,
і Май?!?

ЗАПІЗНІЛИЙ ТВІР
СЕМЕН СКЛЯРЕНКО

1.

Хоч я й знаю давнє прислів'я «De mortuis aut bene, aut nihil» [1]), але в інтересах істини, заради інтересів всіх громадян, а найбільше тих, що всю свою енергію перетворюють на оберемки паперу, списаного рівними рядками, я мушу, кепкуючи світлою пам'яттю чоловіка, що тільки недавно помер, розповісти правдиво цю історію.

Знов спонукає мене це писати й глибока пошана до критиків та істориків письменства, які вважають за святий свій обов'язок розколоти, як горіх надвоє, душу кожного письменника, зазирнути туди, чорне від білого одібрати, визнати його геніяльним, талановитим чи нездарою-письменником.

Я ж нікого не суджу — тільки переказую те, що було.

2.

Чи то в лікарні, коли мати породила, не промили йому очей розчином пекельного каменя, чи може на базарі під ятками, де пройшли його найкращі дитячі роки, хто чорним злим оком зачарував його, чи може за тяжкі гріхи батьків своїх, але Ониськові Безродному було не так, як людям.

Ще в школі ходив він самітний довгими коридорами, цурався товаришів своїх, правою рукою вовтузив у кешені гострий олівець, а лівою стискував тоненький «Blok-note», очі зводив догори, щось шепотів недокрівними сухими губами.

А незабаром вся школа знала, що ті губи прошелестіли:

Почему отдельно девочки,
Как неправильно устроена земля;
Превратить гимназию в дом публичный —
Вот чего хочу безумно я.

[1]) Про мертвого або гарне, або нічого.

На автора цих рядків, що до того часу вже мав буйне волосся на голові й блискучі, з червоною відтінню очі, поглядали масними очима дівчатка-школярки, пожадливо дивились товариші по школі, тільки директор подивився на нього суворо, довгі години пробував збити хлопця з манівців, а коли почув, що:

Не гимназия — горы Араратские,
Не директор — а подлец,
Воспитатели — собаки кусающие,
Все взорву, чтоб был конец, —

тоді директор розпалився дуже, всіх учителів погукав, взяв, як кажуть у роботу Ониська Безродного і... всучив йому вовчий білет...

3.

Дівчину Валю Онисько покохав, бо вже сімнадцять минало, коли почав над верхньою губою пух рости, а в жилах кров роз'ятрилась.

І дівчина Валя покохала його, серце не кам'яне мала, а до того серце те покропили розмови пожильців міста про те, що Онисько — анархіст, що йому єдиний притулок — Сахалін, що не буде з його пуття, коли до рук його не прибере жінка. Отже, Валя вважала, що вона якраз і є та жінка, що з Ониська чоловіка зробить.

Цілувались вони в садочку міському під рясними окаціями в затінку, пригортав дівчину Онисько до серця свого роз'ятреного, розказував, де яка зоря на небі висить, казав про людей, що на Марсі живуть, і ще казав, що вже почали від Марсу до землі залізницю будувати.

Забула Валя назви зір, не чула біля грудей своїх серця пекучого, не діждалась, коли закінчать збудування залізниці від Марса, а дочекалася листа, що кінчався гіркими-гіркими словами, солоними словами, як вода в морі:

— Я пам'ятник собі створив важкий і вічний,
Породиш сина от, імення дай Іван;
Коли ситняг співа і зорі тонуть в небі,
Ониська, серденько, Ониська пригадай.

Мабуть, не раз і не два пригадала покритка Ониська, мабуть, не раз плакала над сином-безбатченком Іваном.

4.

Зачіпку знайшов Онисько на вокзалі. Носив важкі мішки-п'ятерики, цілий день сновигав від вагонів до цейхгаузів, а всеньку ніч шелестів губами, у розпуці запалював ліхтарика біля свого ліжка, зубами обгризеним олівцем писав за рядочком рядок, а в них вихваляв сонце, зорі, місячні ночі, дівчат карооких, що цілують, немов гарячу воду на потилицю ллють...

Пакував рядочки ті, за сторінкою сторінку складав, надсилав до редакції, а в клубі увечері старанно проглядав газети та журнали, намагаючись знайти там пахуче, яскраве прізвище:

— Онисько Безродний.

Минали дні, вечори, ночі, тижні котились на швидких колесах у безвість, — не було ні відповіди, ні поради.

Тож мало не помер Онисько, коли побачив, що дванадцять рядочків його віршів, сотня соковитих барвистих слів причепурилися на шпальті газети, чорними тілесами літери затанцювали.

Пройшов вокзалом гомін, чутка прокотилася, що мішки носить тут видатний письменник Онисько Безродний.

А коли Ониська запитували про те, дивувався, здвигував плечима —

— Може й так, — відповідав.

5.

Страшні дні для Ониська почалися. Почав писати вірші та поеми фунтами, аж у самого тіло тремтіло й терпло, коли все те перечитував, за старою звичкою пакував сторінки, до редакції посилав.

Мовчали редакції, як паровоз, що не має вібла й розподільників, мовчить.

Пішов Онисько до дівчат непутящих, пив оковиту й оком не моргав, читав зустрічним вірші й поеми свої, бачив сльози на п'яних очах і сам плакав, а вранці знов стояв у черзі вантажників, щоб п'ятерика на свої плечі прийняти.

Мовчали редакції.

Вовчою лютістю запалився Онисько, забув дівчат непутящих, забув смак оковитої, довгі ночі не спав — повість велику писав про ті часи, коли на землі новий потоп буде, коли розіллються ріки та що буде по тому.

І другу, ще більшу, повість написав Онисько про війну підземну й надземну.

Мовчали редакції — ні поради, ні порятунку.

Довго сподівався Онисько на відповідь, а тоді, коли знов горілка завадила, коли губи набубнявіли від поцілунків тих дівчат, що любов'ю торгують на бульварах, на довгі ночі сів, на роботу не ходив, та, як Данте в часи середневічні писав великого романа про сумирного чоловіка, що помер від кохання, написав романа, що той чоловік відчував після своєї смерти.

Роман був цікавим, робітники-вантажники відвідували Ониська та дарували його їжею на прожиток, слухали слова незрозумілі Ониськові й плакали на грудях його чи то від насолоди великої, чи від роботи тяжкої.

А коли роман пролежав кілька довгих місяців у портфелі редакції поважного часописа, коли Онисько схуд, як скілка, від важких думок, коли серце йому почало стукотіти важко вночі, коли вже й ногами несила було ступити, — тоді редакція лаконічно написала відповідь Ониськові:

— Коли не піп, не микайся в ризи, казали раніш. А ми вам радимо не писати романів, коли не маєте потрібного літературного баласту.

Тільки робітники-вантажники розуміли Ониськову тугу, розуміли чому харкотиння у нього червоніє кров'ю, чому глибокі синці під очима чому опухли-набубнявіли ноги.

6.

Чув Онисько свою смерть...

Чув її найбільш ночами, коли стихав вокзал, котились на південь і на північ останні поїзди, перони завмирали. Чув, як вона непомітно підходить, холодними суглобами, кістками руки давить йому горло, тулиться до нього, хоче поцілувати, а, поцілувавши, вбити.

Зібрав останні сили Онисько.

Знов узяв у руки олівець, зібрав увесь чистий папір, схилився день-ніч, знову день і довгу ніч над столом, написав листа до редакції, писав про дитячі роки, писав про любов до Валі, про тяжке поневіряння писав, про роботу вантажника, що п'ятерики підіймає, а має за те копійки.

Ще писав про життя своє тяжке без родини, без хати, писав як-то важко любити дівчат непутящих і як важко тим дівчатам жити, писав, яка гірка отрута горілка, як вона непутить чоловіка.

Писав Онисько про те, як він довгими ночами виплакував свої вірші, поеми, повісті, романи, як він їх творив, а тому шо важко було творити, то й помирає тепер.

Послав листа цього до редакції, знову ліг на ліжко своє тверде, чув, як болять пролежні, як важко йому дихати, довгі дні.

Так і помер.

На кладовище виряджали його вантажники, несли гомінкими вулицями, а невеличка оркестра, що на неї гроші збирали на вокзалі, грала смутний марш.

На розі двох вулиць почули вантажники, як дзвінкими голосами вигукують газетчики:

— Читайте повість нового видатного письменника Ониська Безродного. Листи робітника.

— Читайте...

— Читайте...

І було смутне обличчя кожного вантажника, смутного марша грала оркестра, немов морем широким, плив вулицею Онисько.

Вже нічого не чув.

ЗРАЗКИ ЧУЖОЗЕМНОЇ ЛІВОЇ ПОЕЗІЇ

ЯК БАЖАЛИ Б МИ БУТИ У БЛАЙТІ

W. R. TITTERTON (Англія)

Там унизу, де заплутались шанці,
ам унизу, десь у Фландрії чи Франції
По груди
У бруді —
Якось то буде —
Це я.

Шлях весь од Сомми до Іпру претяжкий
Робітники і клерки й ще иншої брашки,
Задубілі,
Безсилі,
На пайці зогнилій
Без пуття.

А ми ж так бажали б до Блайті
Ми — так!
Ми — ще б!
Де не рвуться гранати над нами,
Де не грузнеш на два ярди в ямі . . .
Два ярди?
Дві милі!
Так, бажали б ми бути у Блайті.

У грі тій військовій не все з медом мак.
Урветься терпець — не винуй нас, так, так, —
Ти б і сам,
Якби там,
Серед ям
Вмок
у юшку . . .

Чи ти думаєш, так вже зібгатись приємно
У траншеї, де тісно і мокро і темно.

Що ж, в ці хвилі —
Усміх милий
В цьому стилі: —

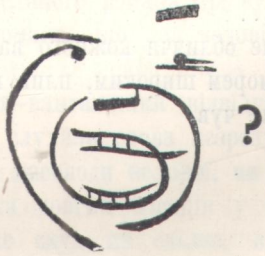

Не бери, браток,
на пушку!

Так, бажали б ми бути у Блайті,
Ми — так.
Ми — ще б!
Ми воліли б податись в рекогносцировку
У найближчий кабак по півпінти й шамовку.
На тепленькій фатері,
На колінах із Мері —
Ох, бажали б ми бути у Блайті!

(Наспіває звістка про новий наступ)

„Боже, скатуй Англію“ — пісня весела, хороша.
Може, пане-гуне, є ще щось дотепніше, так прошу!
Гармати!
Гунів катувати
З гармати,
З гармати!

П'ять раз в атаку, а потім іще раз в багнети
У Віллі в сорочці куценькій тю-тю, чорте, де ти?!
Хай йому!
Як він втікатиме,
Як він втікатиме,
Як він втікатиме!

І кожному буде гун на сніданок;
Ур-ра!
Ур-ра!
І спробує кожний німецького сала —
Наллємо ж бо ми їм за шкуру чимало,
Буде ж їм сміху!
Буде ж їм лиха!
О, кожному буде гун на сніданок.

(Згодом)

Ох, як змучились ми од цих танців,
О, так!
О, ще б!
І не хочемо чаю з калюжного бруду,
Я вже бекону жирного їсти не можу, не буду.
О, під чорти
Всі ці фронти!
Так, вже змучились ми од цих танців...

З англ. **В. Р.**

КАТИ ФАКТІВ

Л. ФРЕНКЕЛЬ

Степану Мельникові

Сконденсоване громадське або політичне завдання, кинуте в масу, зветься гаслом. Ударне, міцно збите гасло агітує несподівано і повторюється, як улюблені вірші.

„Вужче галіфе — ширше фронт“.
„Одна вша шкідливіша за тисячу соціял - угодовців“.
„Око за око, газ за газ“ і т. ин.—

ціла епоха в словесному оформленні нашого побуту.

Якщо перегнути палку гасла, ми зустрічаємося «в упор» з гумористикою — „житлокоопів“, „Главпилі“ й инших анекдотичних у своїй соціяльній структурі установ.

„Діти — квіти майбутнього“ — ростіть, а ми їх поливатимемо. Так звучить один із сучасних анекдотів.

Гасло викриває завдання, не оголюючи його.

Оголення й аналіза способу — безумовно досягнення сучасної критики й теорії літератури та мистецтва.

Деяким вельмишановним громадянам неприємно, коли „чудові“ вірші розглядають рядками, перевіряють їх ритмічний малюнок і врешті резюмують: „у автора дуже обмежений поетичний лексикон“.

— Це вже безобразіє! — кричать ці громадяни, — це дорівнюється тому, що, з'ївши чудовий і пахучий ананас, пригадати, що за певний час овоч перетравиться і вийде з нашого організму...

Дурниці й естетичні базікання!

Цей ніби - то цинізм — мудрість часу. мудрість вояки, що вже не раз бачив на власні очі смерть.

Романтика плаща й рапіри відходить у бік зпорохнявілих книг, і на зміну йде романтика електрифікації, трактора й робфаку.

Саме життя оголяє спосіб.

Саме життя із казки перетворюється в добре перевірені підручники безпомилкових математичних наук.

Інженерія — патос сьогодні, все стало ясним і елементарним, як

$$2 \times 2$$

і нам соромно відображати тоді, коли треба будувати — нам, кому в деталях відомо, як зроблено „Дон - Кіхота“ і як побудовано радіо - мачту „Нового Комінтерну“.

Тепер про „квіти майбутнього“.

Сучасні діти часто - густо, всупереч власним батькам, не люблять казок. Життя нашої епохи таке феєричне, динамічне й часом у реальності неправдоподібне, що казка (вигадка, фантазія) стає непотрібною формою провадження часу.

Казка — усипальня для кроликів, подібна до опери. Крихка й непотрібна витребенька.

Письменники — ліфовці, експериментуючи казку, роблять їй вливання під шкіру, беручи її мережану форму для агітки („Врангель і Кума“ — В. Маяковського), дотепної поеми („Чарівна паличка“ — Гео Шкурупія) й инш. формальних спроб.

Реалізм не може помиритися з бутафорією.

Надуманий випадок, як канва для літературних колізій, відходить у минуле — винахідництво й вигадка оперують речовими фактами нашого різнобарвного побуту.

В житті говорить правду лише факт.

Агітація фактами — найкраща агітація. Факт, як життєва правда, — актуальний у всіх проявах сучасного мистецтва.

На жаль, у нас голими фактами оперує лише газета і кіно (хроніка). Уміння подати факта виховує професіоналів - фактоловів, т. зв. репортерів. Письменники і режисери інсценізують факти, продукуючи тим самим сурогати.

дійство вічного перепливання матерії і стане магічною дією життєвих таємниць, значить — центром духовних поривань нового майбутнього.

Воно (майбутнє) — ірреальне, але театр Прамполіні — дійсність, факт, цілком реальне явище...

ПАБЛО ГАРГАЛЛО

Так зветься сміливий майстер, що зумів не тільки сказати сміле слово у різбарстві, але й дати зразки нового різбарства, спираючись не на традицію цілком, а на молоді елементи різбарської традиції.

Творчості цього майстра Е. Теріад присвячує цікаву розвідку в ч. 7—8 Cahiers d'art. А. Е. Теріад зазначає шукання П. Гаргалло, що бере простий матеріял і обробляє його безпосередньо за найточнішими й найприроднішими законами того матеріялу. П. Гаргалло взяв дещо від кубізму, поскільки кубізм придатний для різбарської пластики й творить головними площинами. Як міцна індивідуальність, П. Гаргалло визнає той вплив, що мали на нього деякі барельєфи, збудовані в 1913—1914 роках Пікассо зі шматків картону, дерева та тканини.

Нарешті світло. Сучасному різбареві залишилося велике джерело відновлення: світло. Йому треба було знову вигадати різбарське світло. Нові делімітації маси через світло, переведені за вигаданою технікою, сприяли б виникненню тої нової естетики, що її даремне шукали в послабленому продовженні класиків. І на цей шлях також скерував свої сили П. Гаргалло.

Тут треба зазначити, що бувши перш за все різбарем, П. Гаргалло в концепції своїх металічних різбляних творів не переставав виходити з маси, самої сути свого мистецтва. Щоб будувати, П. Гаргало має завше основу, вісь та верхівлю. Вірний засаді головної сторони, що сприяє композиції, він завше ставить та розвязує завдання в трьох розмірах різбарства, при чому один із цих розмірів бере він скорочено й умовно. Бо для П. Гаргалло різбарство тільки „серія одноразових образів, що, знову злиті в одно, приводять зрештою до єдности предмета". Так ми повинні сприймати різбарство.

Але найновішим у творчості П. Гаргалло є шукання абстрактного простору через освітлення. „Розподіляючи свої площини на випуклі, вігнуті та рівні, він доходить того, що ставить свої плани і досконало, і природньо, щоб творити ті живі організми, в яких світло й тінь грають у нервовій емоції відновленого життя".

Теріад підкреслює далі, що „чудо полягало в тому, щоб звязати випуклі плани, які, відбиваючи промені світла, розвіюють їх несталими відбитками на вогнуті площини, що в свою чергу, приймаючи на себе ті ж промені, розчиняють їх у рівному освітленні. Після цього треба було дисциплінувати все це рівними площинами, виключно конструктивними, що складають міцну і природньо спокійну масу і однаково освітлені чи в тіні".

Сам Гаргалло сказав: „В темних місцях речі мають нахил зникати, в світлих частинах — теж. Тільки в напівтонах мають майже точну міру всіх об'ємів. Я створив з композицією цих різних планів відсвічування, що могло задовольнити розум, захоплений найбільшою абстракцією".

П. Гаргалло має за улюблений матеріял залізо, залізні ковані аркуші. Його перші речі — маски, мали великий успіх за часів кубістської молодости. З того часу він показував на Салонах Незалежних, Тілерійському та Осінньому низку дуже вдалих речей, що поставили його в ряди кращих різбарів сучасности.

П. Гаргалло належить до тих, що сміло шукали й зуміли довести правдивість своїх шукань. „Танцюристка", „Жінка, що лежить", „Арлекін", „Автопортрет", — твори, що своєю нервовою рівновагою, своєю архітектурою світла, своїми звязками повітря та металу, залишаться блискучими творами сучасного різбарства.

В найостанніх творах, наприклад, в „Автопортреті“ чи „Голові Арлекіна“ синтетична сила Гаргалло ще більше виявляється. Він доходить того, що досягає найбагатіших світляних ефектів і найприродніших людських пропорцій надзвичайно простими планами.

Е. Теріад має цілковиту рацію, коли каже, що „Гаргалло, перші шукання якого почалися за часів першої кубістської доби, живе й зараз зі всією своєю молодою силою, і можна б сказати, що він випереджає нинішню поетичну добу“.

Гаргалло є продукт індустріялізму, і тому й для нас його творчість є цінністю.

БЕЗ КОМЕНТАРІВ

1. „Пожовтнева укр. література на всіх дотеперішніх етапах згадуваної генеральної лінії висунула ряд видатних поетів і белетристів: Чумак, Блакитний (Еллан) (небіжчики), Терещенко, Сосюра, Загул, Хвильовий, Слісаренко, Любченко, Панч, Влизько, Головко, Поліщук, Микитенко, Яновський, Шкурупій, Качура. Трохи осторонь . . . — Павло Тичина“. (Зі статті „10 років укр. худ. культури“, „Літературна газета ВУСПП“, № 16 — 17, Київ).

Список досить повний, пропущено лише два імени: О. Журлива й Михайль Семенко.

2. По музичній секції Жюрі Мистецького Конкурсу НКО УСРР до X річниці Жовтневої Революції ухвалило видати такі премії:

Першу премію (за симфонію) поділено поміж авторами Л. Ревуцьким („Симфонія“) та Б. Лятошинським („Увертюра на 4 народні теми“).

Другу премію присуджено В. Золотарьову за 2 твори: „Увертюра на укр. теми“ й „Увертюра - фантазія“.

Третю премію (за хор) призначено Л. Лісовському за кантату „Слава Україні“.

Третю премію (за романс) призначено Ю. Мейтусу за романс „Життя“.

(З хроніки).

P. S. Підчас походу демонстрацій в день річниці Жовтня в Харкові оркестр грав „Краков'як“.

(Чули на власні вуха).

ЛИСТУВАННЯ З РЕДАКЦІЄЮ

ДУМКИ ФІЛОСОФА З ХОЛОДНОЇ КІМНАТИ

„Нову Генерацію“ № 1 перечитав. Зроблено добре. Враження симпатичне, але . . . але . . . натикаюся на оповідання Влизька. Понюхав—„Америка!“ але . . . не справжня, а — „липова“. Пригадав Бажанового „Юза“ знаменитого, перечитав ще раз гасла „Н. Г.“, „рекомендацію“ Влизькового оповідання, як зразкового, і вилаявся до кісток.

„Ми проти: неуцтва, ділетантства і т. ин.

І коли б додати: „проти шахрайства (грубого й культурного), проти авантурництва“.

„Проти липового американізму, інтернаціоналізму“, то на 100% не треба було б ліф'ам Бажанові і Влизькові, що й не нюхали навіть капелюхом очей Америки братися за перо, щоб художньо її нам відтворювати — бо це є чистокровне висмоктування з пальця. Скільки не читай Генрі, Лондона, Сінклера і ин., але Америки не нюхав, то не станеш американцем настільки, щоб кожне слово твого „художнього“ твору не було брехнею. Невже не краще, не доцільніше прочитати чистокровних американських письменників для щирого знайомства з працею — життям — побутом Америки в перекладах українською, російською мовою?! Невже, коли укрліф'овець, не нюхавши Америки, Італії, Німеччини й т. инш. (словом Европи) буде писати про них, то це буде справжній інтернаціоналізм, а коли візьметься за українського пролетаря, селянина, їхню працю, життя, побут — то це обов'язково - національна обмеженість — „просвіта?!“ Ні!

І „Останній раз старим Дніпром“ Шкурупія, Бузька доказують, що можна цікаво писати про українські справи. А писати про них є що й варто, і це ні в якому разі не буде національна обмеженість, „просвітянство“. Бо раніш чим братися за пересадку Америки, Европи на наші городи, треба трохи більше знати себе, ґрунт, куди збираємося пересаджувати випещене цілком в инших умовах насіння. А треба щиро признатися: ми дуже погано себе знаємо до того, що деякі німці, американці нас більше знають, ніж ми себе (згадайте Т. Г. Шевченка „До мертвих, живих“ і т. инш.).

Михайлю, хоч дивися на мене цілком одкритими очима, хоч приплющ їх, а те, що було вміщено в „Гольфштромі“ Бажанового „Юза“, а в № 1 „Нової Генерації“ Влизькове оповідання з такою розкішною рекомендацією з погляду ліфа — непорозуміння. Це й є прикривання шахрайства, авантурництва.

Щире бажання моїм товаришам — українським ліфам і неліфам — хочете бути американцями, европейцями, інтернаціоналістами, перш за все не брешіть, не шахрайте, а студіюйте уважно себе (Україну радянську — нову, невичерпану цікаву зі всіх боків) в тісному співробітництві з широкими масами.

А. Ч.

ВІД РЕДАКЦІЇ: У Влизька не „справжня“ Америка, а „липова“. Бо Влизько не американець, і взагалі про Америку можуть писати лише американці. А про Україну мусять писати українці і крім цього — ні про що більш. Хай так. Але невже ви не помітили, що Влизько і не думав описувати „справжню“ Америку, а редакції і в думці не було, щоб хто-небудь з читачів усерйоз розглядав це оповідання, як „американське“. В кращому разі, з погляду „справжности“ того, про що автор писав, треба розуміти це як пародію. Влизько утрував певний стиль, і зробив це талановито й цікаво. Тут немає шахрайства, як це вам прийшло в голову. Ми не цураємося й українських тем — ви самі згадуєте про Шкурупія й Бажана. Що ж ви хочете сказати? Що про Чемберлена можуть писати лише англійці, а нам можна писати лише про Шаповала? Вузько ви дивитесь на завдання й маштаби письменницької роботи.

ЛИСТ т. Я. ШТЕЙНБЕРГА

Архіт.-худ., ХРК

... „Почуваючи в вашій особі дійсного борця за ліву течію в мистецтві, я хотів запропонувати вам цілу низку проєктів в плані сучасної функціональної архітектури, напр.:

1. Проєкт тютюнової ф-ки в ХРК, одержав 1-шу премію, і тепер розробляється, щоб розпочати будування в будівельному сезону 1928 р. Будівля виконується будівельною конторою „Індустрой“ й обійдеться в 10.000.000 крб.

2. Проєкт Клубу Спілки Будівельників — премійований проєкт. Вже закінчується будівлею 1-й поверх. Будинок обійдеться в 600.000 крб., будується в ХРК.

3. Проєкт вокзалу в м. Київі — премійований, і ин.

Вважаючи будування-здійснення вищезгаданих будівель значною перемогою сучасної функціональної архітектури, хочу запропонувати вам видрукувати їх на сторінках вашого шановного журналу...

Архітект-художник Як. Штейнберг

Від Редакції. З задоволенням прочитали ваш прихильний лист. Гадаємо, що за допомогою і в тісному співробітництві з кваліфікованими робітниками нового мистецтва ми поставимо наш журнал на належну височінь, для репрезентування, піднесення й захисту лівих течій мистецтв в УСРР. Зокрема питання функціональної архітектури, яка в найбільшій мірі показна й реальна в сучасному соціялістичному будівництві СРСР, поруч із конструктивним напрямком сучасної лівої літератури, — є значні елементи фізіономії нашого журналу і його завдань, а тому, крім згадуваних вами ваших проєктів, просимо вас взяти як-найближчу участь у нашому журналі, як надсиланням фото ваших дальших виробничих праць і проєктів, так і статтів теоретичного й дослідчого характеру в галузі вашої кваліфікації.

ІНТЕЛІГЕНТ
ЛЕВОН ЛАЙН
Екранізований роман
(Продовження)

Декларація.

«Сам» не відмовляє, але й не погоджується. Роздивляється Інтелігента, напівпосміхаючись. В роздумі випинає нижню губу. Барабанить коротенькими пальцями по столу. Когось кличе...

В кімнату впливає «сама»...

Інтелігент ще раз як-найповажніше вклоняється, підходить до ручки. «Сам» сповіщає про новину дружину. «Сама», не змінюючи виразу запливлого обличчя, починає швидко моргати очима. З очей по розлогих щоках покотилися дрібненькі сльози...

Ви не будете, сподіваюсь, вимагати від мене нового умилення при такій прояві святої матірньої любови: я досить умилявся з приводу цього на початку першої частини... Цілком досить! — А проте — видовисько, звичайно, зворушливе...

«Сам» байдуже махнув рукою на дружину. Знову обмірковує, знову оглядає Інтелігента з голови до ніг. Інтелігент злегка здвигує плечі і також непомітно оглядає себе. «Сам» говорить в роздумі:

«Хлопець нічого... Хлюстоватий тільки трошки...»

Слово «хлюстоватий» походить від слова «хлюст» і має дуже складне значіння: худорлявий, слабкий, миршавий, але ж у той час — «ловкач», жуликуватий, брехунець і т. ин.... значіння в усякім разі не дуже приємне. Шановний хазяїн мого героя людина стара, людина тих часів, коли однаково цінувалися цноти фізичні й цноти високо інтелектуальні. Сам він, наприклад, в своїй юности однаково успішно брав участь в «стінках», працюючи кулаками, а також проквітав у лавці свого хазяїна, що вона за кілька років стала цілком зненацька його власною. Отже не треба бути в претенсії, коли вишукана постать мого героя, його тонка талія, вузенькі плечі і в деякій мірі запалі груди, що наближаються до типу, так званого, чомусь, «курчачого», — коли вся оця вишуканість мого героя, прямий наслідок виховання ніжного й делікатного, — високошановний Сава Єремійович іменує трошки призирливим терміном «хлюстоватости»... Правда, з боку інтелектуального, вживаючи цього терміна, Сава Єремійович, звичайно, робить мойому героєві комплімента, не зовсім незаслугованого...

«Сама» з дерев'яною фізіономією швидко моргає очима й плаче дрібними сльозами...

Інтелігентові трошки ніяково. Він намагається заховати ніяковість, сприйняти хазяйську заяву, як милий жарт. Примушено посміхається. «Сам», не дивлячись на нього, посилає дружину за дочкою. Дружина, плачучи, випливає.

«Сам» не дивиться на Інтелігента. Відкинувся в фотелі, склав руки на животі й дивиться на каламар. Інтелігент почуває себе погано. Переступає з ноги на ногу... Раптом ожив, зробив стурбоване обличчя.

Входить мамаша з дочкою

«Сам» суворо сповіщає дочку про те, що трапилось... Дочка стурбована, зраділа, соромливо дивиться долу. «Сам» усміхнувся, стукнув долонею по столу...

Родительське благословіння.

Молоді навколюшках. «Сам» і «сама» благословляють їх іконою... Екран темнішає...

Церемоніял цей відомий і тому нецікавий. А коли кому-небудь і невідомий, то це й не потрібно: релігійний забобон... До речи — чи релігійний мій герой? — Багацько разів продивившися картину зпочатку до кінця, не зможу вам відповісти позитивно. Звичайно, в данім разі не міг же він розгравати Дон-Кіхота, хоч би він навіть і не релігійний: аджеж одружіння — діло велике й святе, як ви пам'ятаєте, а Дон-Кіхот — божевільний... Мій герой жениться. Входить до стану, що є священнішим обов'язком кожного чесного громадянина. Бо стовп держави — сім'я. Спадкова тонкість і культурність і надбаний життьовий досвід мого героя зіллються в прекрасній гармонії з незайманою чистотою і спадковим міцним здоров'ям обранпі його серця... Здається, треба було б покричати «ура». — Покричіть, дорогий читачу...

Серед ясного дня...

Інтелігент, радісний і бадьорий, швидко увіходить в передню. Досить нескромно приласкав покоївку, що відкрила йому двері. Раптом відскочив... Ніжно цілує дружину, що вийшла назустріч, і починає весело й жваво розказувати. Розказ продовжується в кімнаті на канапці. Інтелігент весело жестикулює.

Коли ми розповідаємо про приємні речі, ми, звичайно, любимо розповідати докладно й довго... Це зрозуміло. Проте, коли ми розповідаємо про свої неприємності та страждання, ми звичайно розповідаємо докладно й довго... Це теж зрозуміло. Так ось суть розказу мого героя така:

Дуже поважний генерал милостиво здоровкається з Інтелігентом.

Те саме робить дуже поважна дама. Інтелігент як-найповажніше прикладується до її ручки.

Те саме робить дуже поважний цивільний із стрічкою під сурдутом.

Те саме роблять якісь-то живі мощі, по деяких ознаках жіночого полу. Мощі, очевидно, надзвичайної поважности. Мощі милостиво кивають трясучою головою. Інтелігент благоговійно прикладається до ручки.

Читачу, подивіться уважно на цих людей, на оцих безперечно державних мужів і державних жон. Від їхньої волі залежить доля мільйонів простих смертних, доля народу, того самого, що його обслуговувати вибрав своїм уділом мій герой... Приєднаймося до чистої й такої наявної радости мойого героя...

Інтелігент з радісною жестикуляцією розповідає. Дружина жадібно — вухами, очима, всею істотою — слухає... Інтелігент, урочисто показуючи на себе, говорить:

«Секретар громади християнського спасіння падших женщин».

На екрані ще раз промайнули генерал, дама, цивільний, мощі... Дружина пристрасно, з запалом обіймає супруга...

Бідні дівчата, що зійшли із шляху істини, що попали на шляхи розпусти, завдяки власній слабості та нестійкості... Бідні дівиці з Петровської чайної. Мій благородний герой не пам'ятає зла, що одна з вас йому спричинила... Він — секретар християнської громади, він — незлобивий, як ягнятко. Він відкриває вам всім шлях до спасіння... Ідіть до нього, і він з вас вибере самих достойних, він познайомиться із вами, узнає, вмістить до притулка, де ви будете жити, як христові наречені: працювати, молитися, умертвляти тіло й знову працювати. Таким чином ви спокутуєте перед богом свої гріхи, а перед суспільством ту шкоду, що йому спричинила ваша нечестива поведінка... Мій герой буде частенько завітувати до вас... Найбільше старанно — умертвляйте тіло... Він допоможе вам.

... грім!

На екрані — живі ляльки. Мішок, одягнений у фрак із написом на пузі — 1000000000, з ніжками, ручками й головою в німецькій касці, сильно насідає на дві других таких самих ляльки: французьку з півнем і англійську — в циліндрі з полосатою англійською стрічкою... У віддаленні стоїть ще одна лялька... Німецька лялька примушує худіти обидві ляльки. Сама вона при цьому пухне. Крім того, нулі з пуз французької й англійської ляльок відпадають і чудесним чином перелітають на живіт ляльки німецької... Дві ляльки тікають. Німецька стоїть, прийнявши дуже урочисту позу... Ляльки повертаються, тягнучи за собою якийсь дуже хитрий механізм: колесики, важельця, ниточки, дротики. Механізм встановлюється посередині. На ньому напис: «дипломатія». Ляльки таскають до нього ту ляльку, що стояла осторонь. Це Микола II. До рук, ніг і голови його прив'язується ниточки від механізму. Після цього французька й німецька ляльки починають натискувати на важельки й повертати колеса...

Лялька Миколи II оживає. Повертається до німецької ляльки, робить люте обличчя, розмахує сердито руками, широко роззявляє рота й лопоче...

Гра в ляльки скінчилась!.. Далі знову — життя...

По людній вулиці великого міста летять хлопчики-газетярі. Листки швидко розходяться по руках. Вся вулиця рябіє білими плямами. Хлопчики кричать несамовито...

Одне слово. Одне довжелезне, плисковате, брязкітне, тупе й пронизливе слово: «мобілізація». Мобілізація!..

Війна!..

Заядлий фінансист потирає руки.
Хоробрий генерал молодцем випрямився.
Спритний спекулянт з захопленням лускає пальцями...

Війна!..

Робітник, сутулий від роботи, ще більше згорбився.
Мужики, дід і баба, отупілі від горя, дивляться услід сину.
Син п'яний, з розпачливим обличчям, хитається, співає...

Війна!!!

Інтелігент у «громаді» говорить патріотичну промову. Йому милостиво плещуть...

Інтелігент вдома, настроєний зовсім не патріотично. Пригнічений, — і дружина пригнічена не менше...

Мобілізація, дорогий читачу... Мобілізація...

Навчання спасінню отчизни.

Поле. Група салдатів і вчителів. По команді: «На ру-ку!» шеренга салдатів бере наперевіс. Взводний проходить уздовж ряду багнетів.

Один з них дрижить і падає. Взводний штовхнув його вгору.

Звичайно, це багнет мого дорогого героя. Ви ж ні трошки не здивовані, мій читачу... А взагалі — сумна це історія...

Інтелігент напружується. Утримати ґвинтівку не має сил.

Та й звідки ж їм взятися?

Взводний деякий час дивиться. Багатозмістовне мовчання. Плюнув і пішов далі...

Він теж правий...

Прив'язане канатом висить солом'яне опудало.

Це опудало є образ німця, ворога й людини. Воно служить для навчання багнетовим прийомам».

По команді взводного салдати по черзі з ґвинтівками наперевіс біжать до опудала.

Пробігають одна за другою салдатські фізіономії з широко роззявленими ротами.

Роти кричать:

«У-р-р-р-р-р-а!»

Підбігши до опудала, салдати встромляють у нього багнети.

Це опудало є образ німця, ворога й людини. Вам, мій дорогий читачу, чи доводилось колись встромляти багнета в живу людину?.. Я, автор і ваш друг (згадайте передмову), — я не буду вам зараз пояснювати, як це робиться і які почуття при цьому переживає той, хто встромляє (і той, в кого встромляють). Я відмовляюся від ролі тлумача на певний час. Адже ж бо я — жива людина... Та, врешті, стійте, — це ж тільки опудало... Чого ж це ми розводимо істерику?!

Салдат люто з бігу встромляє багнета... Висмикнув і зник з кадру...

Якась салдатська фізіономія (чергова, очевидно) — рот роззявлений до вухів — кричить:

«... а-а-а-а-а-а!»

Від шерегу відділяється черговий — Інтелігент.

Прошу співчуття. Мій герой не звик до грубих фізичних вправ. Бігати він не вміє, тим більше в таких величезних зашкарублих чоботях... Його обличчя показує, як бачите, цілком законні й обґрунтовані почуття. Його обличчя показує конечне незадоволення і навіть образу. Іменно образу...

Взводний стукнув ногою і заохочуюче кричить «ура». Фізіономія Інтелігента мляво-покірливо роззявляє рота:

«Ура».

Взводний енергійно жестикулює. Його рот енергійно балакає.

Екран ґарантує мовчання... Не турбуйтеся, мої читачки.

Фізіономія Інтелігента роззявляє рота трохи ширше.

Інтелігент підбіг до опудала. Пропустив темп, не встиг встромити багнета, випустив ґвинтівку й сам ледве не впав на опудало.

Взводний докірливо, сердито, досадливо лається. Інтелігент соромливо підняв ґвинтівку, поплентався назад...

Це тільки опудало, дорогий читачу. Це тільки навчання. Зараз воно закінчиться. Салдати, просякнені освідомленням того, що вони зробили новий крок у мистецтві та вмінні оборонити дорогу отчизну, освідомленням обов'язку перед Царем і Богом (товариші наборщики, прошу залишити великі літери.— Прим. автора), салдати, що їх так недавно показував нам режисер у момент мобілізації, звичайно, бадьорі й веселі... Для них невідомими бардами навіть створено спеціяльних пісень. Наприклад:

«Взвейтесь, соколы, орлами».

Я не спроста саме оцю пісню включив до свого роману й тим, можливо, обезсмертив її. Дуже хороша пісня, розумна... «Взвейтесь, соколы... орлами!»...

Велика річ — гасло!.. Ну, годі... Я ніяк не можу забути про те, що оце гасло було великим цілих три роки. І я бризкаю отруйною слиною... Я попросив у вас вже вибачення: адже ж я сам «взвивався орлом»... І з того часу пройшло тільки десять років...

Фільм іде своїм шляхом.

«Взвейтесь, соколы, орлами»...

Взвод у строю повертається в казарми. Співають, але не дуже ревно.

Істина поволі входить у людські душі. Істина про необхідність взвитися орлами проходила цілих три роки. А на цей час пройшла в свідомість, цілком інша істина... Здається є якась-то ріжниця між «душею» і «свідомістю». В результаті, як відомо, получилася форменна ерунда. З нею мені доведеться скоро стикнутися, і це дуже трудна історія...

Попереду взводу взводний іде задом наперед, розмахуючи руками, рахуючи ногу. Раптом зупинився, весь перетворивсь у німий докір...

Орел!

Інтелігент іде й співає. Закрив рота... На обличчі вираз наляканий і винуватий...

ЦІНА 75 КОП.

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ ЛІВОЇ ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ МИХАЙЛЯ СЕМЕНКА

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

висвітлює питання теорії й демонструє практику лівих течій мистецтв (література, кіно, малярство, архітектура, театр і ин.) в конструктивному та їх деструктивному значіннях і вміщатиме: вірші, оповідання, романи, статті: формально-дослідчі, теоретичні, полемічні, критичні, памфлети, репортаж, фейлетони, референції й огляди закордону й СРСР, бюлетень лівого фронту, листування з читачами, репродукції фото і т. ин.

У журналі беруть участь: (за альф.) 1) Асеєв Н., 2) Аренс Л., 3) Брік О., 4) Бузько Д., 5) Бучма Б., 6) Влизько О., 7) Оле Ворм, 8) Голубенко Д., 9) Свирид Гринка, 10) Sandi Good, 11) Ган О., 12) Гельфандбейн Г., 13) Драгоманов С., 14) Єрмілов В., 15) Ейзенштейн С., 16) Кирсанов С., 17) Корж Ол., 18) Коршун М., 19) Курбас Лесь, 20) Левон Лайн, 21) Ланський М., 22) Меллер Вадим, 23) Малевич К., 24) Мар'ямов О., 25) Маяковський В., 26) Мельник С., 27) Михайлович С., 28) Недоля Л., 29) Перегуда О., 30) Перцов В., 31) Петніков Г., 32) Петрицький А., 33) Полторацький О., 34) Родченко А., 35) Зінько Рой, 36) Семенко Михайль, 37) Скрипник Леонид, 38) Скляренко Семен, 39) Дан Сотник, 40) Стріха Едвард, 41) Татлін, 42) Терещенко Марко, 43) Третьяков С., 44) Чернов Леонид, 45) Чужак Н., 46) Чужий А., 47) Щербак М., 48) Шкловський В., 49) Шкурупій Гео, 50) Штейнберг Я. арх., 51) Яворовський Євген, 52) Вільм Яр, 53) Яновицкий Г. арх. та инш.

ЦІНА ЖУРНАЛУ: на 12 міс. 7 крб.—коп., на 6 міс. 3 крб. 75 коп. на 3 міс. 2 крб.—коп., на 1 міс. — крб. 70 коп.
ОКРЕМЕ ЧИСЛО В РОЗДРІБНОМУ ПРОДАЖУ 75 КОП.

SUBSCRIPTION PRICE FOR FOREIGN COUNTRIES: per 12 months 4 dol., 55 c., per 6 months 2 dol. 45 c., per 3 months 1 dol. 30 c., per 1 moth 45 п.
PRICE OF A COPY 50 c.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЄ СЕКТОР ПЕРІОДВИДАНЬ ДВУ ХАРКІВ, СЕРГІЇВСЬКА ПЛ., МОСКОВСЬКІ Р. 11 ТА УПОВНОВАЖЕНІ ПЕРІОДСЕКТОРУ СКРІЗЬ ПО УКРАЇНІ

75